דער יוד

DER JUDE

צייטשריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

פערלאג: חברה „אחיאסף".

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראָנען
האלביאהריג —.6 "
פירטעליאהריג —.3 "
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 "
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט
20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רובל.
האלב יאהרליך —.3 "
פיערטעל יאהרליך 1.50 "
מען קען אויך אויסצאהלען אין
3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 "
דע 1טען אויגוסט — 1 "
איינצעלנע נומערן 15 קאפ.—
30 העללער.
ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאפ.

קראקויא, אב תרס"א. — נומר 30. — Krakau, 25 Juli 1901.

ה. תרס"א ← וואכען־קאלענדער (לוח) ← 1901					
די טעג פון — חודש	וואך	אב, ליפיעך־יולי		נייער כ. — יולי	אלט. כ. — יולי
י"ב	זונטאג			28	15
י"ג	מאנטאג			29	16
י"ד	דינסטאג			30	17
ט"ו	מיטוואך			31	18
ט"ז	דאנערס.		אויגוסט*)	(* 1	19
י"ז	פרייטאג			2	20
י"ח	שבת	פרשת עקב.		3	21

קורצע פערצייכנונגען פון דער יודישער געשיכטע.

טאג	יאהר	
יב	ה. ר"ע	פערברענט עקדה"ש 36 יודען אין בערלין.
"	ה.תקצ"ז	געשטארבען ה"ר אריה קאצענעלבויגען בר סקער רב.
יג	ה. שצ"ג	" ה"ר נתן נטע שפירא („מגלה עמוקות") אין קראקא.
"	ה.תקפ"ט	" ה"ר מרדכי באנעט ניקאלסבורגער רב.
טו	כ. תפ"ז	האבען אויפגעהערט די מתי מדבר.
"	ג.תתפ"ט	זענען די געהרג'טע פון ביתר געקומען צו קבורה.
טז	התרמ"ה	געשטארבען ר' משה מאנטעפיארע אין ראמסגעט.
יז	ג. תתכ"ו	האבען די יודען בעזיעגט די רוימער און איינגענומען די פעסטונג אנטאניא.
יח	ה. ת"ר	האט אדאלף כרמיה בעקומען פון עגיפטישען משנה-למלך טובות פאר די יודען אין דמשק.

אינהאלט.

א) ליטעראטור און לעבען. — יחזקאל וואָרטסמאן.
ב) די אספה כללית פון דער חברה יק"א.
ג) פאָליטישע איבערזיכט. — י. ל.
ד) בריעף פון ארץ-ישראל. — דער אלטער ציוניסט.
ה) יודישע שטעדט און שטעדטליך. — אמת.
ו) די יודישע וועלט.
ז) אלגעמיינע וועלט-נייעס.
ח) אַ נייע איכה. געדיכט. — מאָרריס ראָזענפעלד.
ט) מיין קינה'לע. אַ בילד. — יהודה שטיינבערג.
י) די ערוואכונג. ערצעהלונג. — דוד פינסקי.
יא) אין בויבעריק. פעלעטאָן. — שלום-עליכם.
יב) דער באַנק-בילעט פון אַ מיליאָן פונט. צווייטעס פעלעטאן. — מאַרק טווען.

צו אבאָנירען:

אין קראקא:
Administration „DER JUDE", Krakau, Gertrudy 16.

אין לאָנדאָן:
R. Mazin, Bookseller 100 Old Montague Str. London, E.

אין ווארשא:
Verlag „Achiasaf", Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür 4.

אין לאדז: ביי אונזערעם פערטרעטער:
S. Hochberg, Lodz, Cegielnianastr. 36.

דער „יוד" איז אויך איינגעטראגען אין דער צייטונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאָסט אונטער דער נומער: 1920 a Nachtrag VII.

„דער הויזלעהרער“

פון ניימאנאוויץ (הנ״ק)

פרייז 10 קאפ׳ — מיט פארטא 12 קאפ׳.

גאר אליין, אהן א הילף פון א לעהרער קאן זיך יעדער מענש פיר 10 קאפ׳ אין 8 טאג אויסלערנען לעזען, שרייבען און פערשטעהען איינע פון די 3 שפראכען: **רוסיש, פאלניש** אדער **דייטש.**

די מעטאדע מיט דעם נאמען „דער הויזלעהרער“ איז בעארבייט אויף אזוי א אופן, אז אפילו א קינד קאן זיך דארין לייכט לערנען.

ווער עס וויל זיך פון דעם איבערצייגען, בעקומט אין דער רעדאקציע פון „הויזלעהרער“ אומזיסט אלע פראבע א טהייל פון דער מעטאדע.

פון דער פראווינץ דארף מען איינשיקען אויף איין פראבעהעפט איין מארקע פיר 2 קאפ׳.

☞ פער נאכנאהמע ווירד ניכט געשיקט. ☜

אדרעסע:

Варшава, Новолипье 28, кв. 30.

Г-жѣ Г. НЕЙМАНОВИЧЪ.

פריילינען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און נייהען אין א קורצע צייט דורך בריעף אין זארגאן, רוסיש אין דייטש. די מעטאדע איז די בעסטע און די גרינגסטע. אפילו 12 יעהריגע מעדכען קענען זיך גוט אויסלערנען. גיט זוימט אין פרעגט אן ביי:

Варшава, Госпожѣ Бертѣ Найдичъ

נייעס!! נייעס!!

בדוכבענדער עלעקטרא-גאלוואנישע היילען גרינדליך נאך קורצען געברויך, ווי עס איז איבערצייגט געווארען, אז נאך 3 מאנאטליכען טראגען, ווירד דער ברוך פאללשטענדיג אויסגעהיילט. פרייז פאן איינער זייטע 6 רובל, צווייזייטיג 10 רובל. בויכבינדען פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר געשוואלענע פיס, אונד פערשיעדענע אנדערע כירורגישע ארטיקלען — צו בעקומען נור ביים אפטישען-כירורגישען געשעפט אונטער דער פירמא: אלעקסאנדער סענאטארסקא 22 ווארשוי.

אדרעססע:

„АЛЕКСАНДРЪ“
Сенаторская ул. № 22,
Варшава.

דא עס האט זיך געצייגט דאס מען מאכט נאך דיעזע ברוכבענדער ביטען מיר אויפמערקזאם צו זיין אויף די אריגינעלע מיט׳ן סטעמפעל פאן אונזער פירמע.

מיין מאנופאקטור־דעטאיל־געשעפט פון פערשיעדענע מאסקויער או לאדזער וואלענע און בוימוואלענע ווי אויך ווייסווארען האבע פון 8-טען יולי איבערטראגען אויף דער דזיקא שטראסע נו׳ 9 עקע פאוויא, און עמפפעהלע מיינע געעהרטע קונדשאפט איין רייכעס לאגער און צו ביליגסטען פרייזען.

האכאכטונגספאל זעליג קרעמער, דזיקא 9 עקע פאוויא.

לבעלי בריתי לזכרון תמיד!!!

אדריסתי היא רק בת ג׳ מלים:

Я. Нейдичъ Варщава.

!!מעבלירטע צימער!!

מוסטערהאפט זויבער און בעקוועם איינגעארדענט, אים פרייזע פון 50, 60, 75, 90, 1,25, 1,50 ביז 2 רו״כ א טאג. בארע-צימער (וואננעס), גאזבעלייכטונג. רעעלע בעהאנדלונג און פינקטליכע בעדיענונג. מיטטאגע פרישע און שמאקהאפטע פון 35 קאפ. אן. סאמאווארען א 10 קאפ.

ה. דווארעצקי, סט.-יערסקא נו׳ 34.

Меблированныя комнаты
Х. М. Дворецкаго, Варшава
Св. Георгія 34.

אהוב את המלאכה

אלע סארטען שפיגעל - מאכען גרינדליך לערנט אויס דורך בריעפע

דער 25 יעהריגער פראקטיקאנט אין די שפיגעלפאבריקאציאן

Юдка Вейнблятъ
Варшава, Слизская 22.

דאנטיסט

בערלין - קרופיצקי, ווארשא

נאלעווקי נו׳ 7

ספעציאליטעט-קינסטליכע צאהנע קראנען און בריקען ארבייט (אהנע גומען).

!!רעפערירט אין 2 שטונדען!!

!!!אויפמערקזאם

איך לערען בריעפליך אויך פערזענליך כעמישע ארטיקלען מיט וועלכע פון יעדער פון זיי קען מען פיין עקסעסטירען, פארערט גאנץ ווייניג קאפיטאל; אויך גיב איך איין אגענטורע פון א וויכטיג ארטיקעל, אייגענע פאבריקאציאן מיט זעהר גוטע קאנריציעס. אנטווארט מיט רעטור פאסט.

Варшава, И. Матузону,
Дѣльная 18.

אומזיסט פראספעקט פון חעמישע וועשריי און בעטפעדערן רייניגונג

М. Салямонъ Бѣлостокъ Никол. ул.

לעהרערס מיטאגע

פרייזפיר א מיטאג פון 6 שפייזע 25 ק׳, מיט פיש 30 ק׳. אויך מיטאג פיר 20 ק׳ 5 שפייזען נור פון 12 ביז 3 אוהר. גענשא נר. 20 2-טער שטאק. פערגעסט ניט די אדרעסע.

Варшавская папиросная бумага

„Ле Дернiеръ Картушъ“

требовать исключительно гильзъ а также папиросныхъ книжекъ изъ настоящей французской бумаги „Ле Дернiеръ Картушъ“

Бумажка эта признана Химичес. Лаборатр. Варшав. Император. Университета САМОЮ ЛУЧШЕЮ.

Образцы бумажки разныхъ сортовъ высылаетъ безплатно.

ТОРГОВЫЙ ДОМЪ
Д. ЗИЛЬБЕРЛЯСТЪ
въ ВАРШАВѢ
Граничная улица № 6.

ניי ערעפענטע אידישע קאנדיטארײ פון

געברידער קאטליצקי,

ווארשא. נאוואליפקי 8.

(„האטעל ראססיא“)

נעהמט אויף בעשטעלונגען אויף צוקערגעבעקס, קאנפעקטען, מאראזעננאע טארטען, צעקאלאדען, קרעמען א. ז. וו. אויף האכציטען און בעלער היער און אויך ארויסצושיקען אויף דער פראווינץ צו מעסיגע פרייזען.

ספעציעלע פאבריק
פון דימאנטען
צו גלאסשניידען.
צו זעהר מעסיגע פרייזען.

Я. Шефтель,
ВАРШАВА
Налевки 9, кв. 17,

כירורגישע הינעקאלאגישע
פריוואט-קליניק
פון
ד״ר רייכשטיין און וואוועלבערג

אין ווארשא, לעשנא 31. די אנשטאלט געפינט זיך אין א גארטען. עס זענען דא שפעציעלע צימער פיר קימפעטארען (אהנע מעלדונג). פרייז פון 2 ביז 5 רו״כ. שטרענג כשר׳ע קיך. אמבולאטאריום פון 10 ביז 12 אוהר.

III. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 30

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואך.
פערלאג: חברת „אחיאסף".

דער פרייז נ״ר רוססלאנד:
גאנץ-יאהרלין —.5 רוביל.
האלב-יאהרלין —.5 רוביל.
פירטעל-יאהרליך 1.50 רוביל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 ״
דען 1טען אויגוסט — 1 ״

ענדערען די אדרעסע קאסט 20 קאפ.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען.
האלביאהריג —.6 ״
פירטעליאהריג —.3 ״
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 ״
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדע קליינע שורה פעטיט 20 העלער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Erscheint Donnerstag.

Krakau, 25 Juli 1901. נומר 30 קראקויא, אב תרס״א.

צו אונזערע אבאנענטען!

מיר ערלויבען אונז צו דערמאהנען אונזערע געעהרטע אבאנענטען וועלכע האבען איינגעצאהלט נור די ערשטע 2 ראטען — 4 ר׳ אז

דעם 1־טען אויגוסט ד. ה. מיט נר׳ 30

ענדיגט זיך זייער אבאנעמענט, און מיר בעטען צו שיקען צייטליך די 3־טע ראטע — 1 רובעל, כדי עס זאל נישט זיין קיין אויפהאלט אין דער עקספעדיציאן פון די נומערן.

דעם ערשטען יולי האט זיך געענדיגט דאס אבאנעמענט פון די אבאנענטען וועלכע האבען אויסגעשריעבען דעם „יוד" פון 1 טען יאנואר אויף א האלב יאהר און אויך פון די, וועלכע האבען איינגעצאהלט די ערשטע ראטע — 2 רובעל פאר דער צייט פון 1־טען אפריל ביז ענדע יאהר און מיר בעטען אריינצושיקען באלד דעם רעסט געלד.

די וועלטגעשיכטע

צווייטער טהייל

דרוקט זיך און וועט אין גיכען ערשיינען און צושיקט ווערען אלע אבאנענטען, וועלכע האבען פיר זי איינגעצאהלט.

די אדמיניסטראציאן.

ליטעראטור און לעבען.

די ליטעראטור איז א פראדוקט פון לעבען. דארטען, וואו עס איז ניטא קיין לעבען, דארט איז קיין ליטעראטור פארהאן. דארטען וואו מען הויבט אן צו לעבען, דארטען בעמערקט מען תיכף ווי אויך די ליטעראטור הויבט אן אויפצולעבען. דאס לעבען בעשאפט די ליטעראטור.

די ליטעראטור איז ניט נור א פראדוקט פון לעבען, נאר אויך זי פון איהר זייט ווידער בעשאפט לעבען. זי איז — קען מען זאגען — די לעהרערין פון לעבען. די ליטעראטור בעהאנדעלט אלע לעבענספראגען, ערקלערט זיי און זוכט תשובות אויף זיי אין לעבען, דורך דאס לעבען. די ליטעראטור וועקט ווייטער צו א נייעם, בעסערען לעבען. דער אויפגעוועקטער עולם, בעקומענדיג חשק צו לעבען, ווירקט ווידער צוריק אויף די ליטעראטור און אזוי זענען ליטעראטור און לעבען ביידע תמיד אבהייגיג איינס פון אנדערען. —

דאס לעבען קען זיך ניט ענטוויקעלן אהן א ליטעראטור, די ליטעראטור קען ניט עקזיסטירען דארט, וואו עס איז קיין לעבען פארהאן.

א געזונדע ליטעראטור מוז זיין א ריכטיגער שפיגעל פונ׳ם לעבען. אין דער ליטעראטור פונ׳ם פאלק מוזען מיר דייטליך קענען זעהען, ווי אין א שפיעגעל דאס לעבען פון פאלק. דאס אבער איז נור מעגליך ביי געזונד וואקסענדע פעלקער. אז דאס פאלק לעבט רוהיג, אין זיין לאנד, ענטוויקעלט זיך רעגעלמעסיג, דאן קען די ליטעראטור וואקסען צוזאמען מיט דעם פאלק און זיין א ריכטיגער שפיעגעל פון זיין לעבען.

אונזער פאלק האט שוין באלד צוויי טויזענד יאהר קיין לענגערע צייט געקענט רוהיג און געזונד לעבען. מיר ווילען דא פון דעם ניט פיעל רעדען: עס איז יעדען בעקאנט די ווירקונג פונ׳ם גלות אויף דעם גאנצען קערפער, אויף אלע אברים פונ׳ם יודישען פאלק. עס איז דערום קיין וואונדער ניט, ווען מיר האבען ניט א געזונד וואקסענדע ליטעראטור.

עס איז ניטא אויף דער גאנצער וועלט נאך א פאלק, וועלכעס זאל פיהרען אזא אונגעזונדעס נאציאנאלעס לעבען און עס איז ניטא נאך א פאלק, וועלכעס זאל מוזען קענען אזוי פיעל שפראכען ווי דאס יודישע פאלק.

דער פראנצויזישער יוד דארף קענען פראנצויזיש; דער ענגלישער יוד—ענגליש; דער דייטשער יוד—דייטש; דער רוסישער יוד—רוסיש א. ז. וו. א. ז. וו. אויסער דעם, וואס יעדער יוד דארף קענען זיין לאנדעס־שפראך, דארף ער אלס נאציאנאליסט קענען די נאציאנאל־שפראך ד. ה. העברעאיש און אלס יוד דארף ער אויך קענען די פאלקסשפראך זשארגאן. דערמיט דארף יעדער יוד, ווען ער לערנט אפילו ניט פרעמדע שפראכען, קענען דריי שפראכען. און דערום קומט עס, דאס ווען א אנדער פאלק האט איין ליטעראטור און אין איין איינציגער שפראך, האט דער גלות־יוד, אזוי פיעל ליטעראטורען ווי פיעל שפראכען עס זענען פארהאן, דען עס איז ניטא א ווינקעלע אויף דער גאנצער וועלט, וואו יודען זאלען ניט זיין. און מיר האבען טאקי א דייטשע־יודישע ליטעראטור, א רוסיש־יודישע ליטעראטור א. ז. וו. א. ז. וו. אויסער דעם האבען מיר פאר אלע יודען א העברעאישע ליטעראטור און א יודישע־ליטעראטור.

אז דאס יודישע פאלק שלאפט, ריהרט זיך ניט, שלאפען נאטירליך איין אלע יודישע ליטעראטורען. הויבט אבער אן דאס יודישע

פאלק זיך צו בעווענען, עס הויבט אן צו לעבען, הויבט עס אן פיהלען א בעדערפעניש אין א ליטעראטור, דאמאלס מוזען די ליטעראַרישע קרעפטען זיך צופיצעלן און בעשאפען מאסען ליטעראטורען. אונזער לעבען מוז דערום ווירקען אויף דעם אויפלעבען פון פיעל ליטעראטורען. די לעבענס־קראפט פון יודישען פאלק, ווי גרויס זי זאל ניט זיין, פער ליערט זיך און מיר בעקומען קיין איינציגע רעכטע ליטעראטור. מיר רעדען שוין ניט פון די יודישע ליטעראַרישע כוחות, וועלכע ארבייטען אין פרעמדע פעלדער, מיר מיינען דא נור די שרייבערס, וועלכע מען קען ווירקליך אנרופען „יודישע", אט די יודישע שרייבערס מוזען זיך צוזייען און צושפרייטען ווי דאס יודישע פאלק.

עס איז דערום כלל קיין וואונדער, ווען מיר—דאס עם־הספר—האבען קיין איינציגע פעסטע ליטעראטור. אזוי לאנג מיר וועלען זיין אין גלות, אזוי לאנג וועט מוזען בלייבען דער ניט געזונדער צושטאנד פון אונזער ליטעראטור.

דאס גלות־לעבען אבער ווירקט נאך אין איין אנדער הינזיכט צום שלעכטען אויף אונזערע ליטעראטורען. מיר האבען פריהער געזאגט אז דאס לעבען ווירקט אויף די ליטעראטור. מיר לעבען אבער ניט! מיר האפען זיך צייטענווייז אויף, מיר וואכען א פאר מינוט און מיר ווערען ווידערום א לענגערע צייט אנטשלאפען. אזא מין לעבען קען געוויס ניט בעשאפען א ליטעראטור ווי עס געהער צו זיין.

די אלע ליטעראטורען (דייטש־יודיש, רוסיש־יודיש א. ז. וו.) זענען אייגענטליך נור פאר זעהר קליינע טהיילען פון יודישען פאלק; פאר אזעלכע טהיילען, פאר וועלכע עס שטעהען אפען אלע וועלטס־ליטעראטורען, די העברעאישע ליטעראטור איז אפילו אצונד נאך פאר א קליינעם טהייל פון יודישען פאלק, נאר מען קען האפען, אז דער דאזיגער קליינער טהייל וועט אליץ גרעסער און גרעסער ווערען. די העברעאישע ליטעראטור מוז יעדעם יודען טהייער זיין אלס זיין נאציאנאל־ליטעראטור, יעדער יוד דארף זיך סטארען, אז אונזער נאציאנאל־ליטעראטור זאל מיט דער צייט ווערען א פאלקס־ליטעראטור ד. ה. אז העברעאיש זאל ווערען א לעבעדיגע שפראך, אז העברעאיש זאל יעדער יוד ניט נור לעזען און פערשטעהען (ווי ווייט עס איז נאך דערצו?) נאר אויך רעדען. דערווייל אבער (און ווער ווייס ווי לאנג דער „דערווייל" קען נאך דויערן?) איז זשארגאן די פאלקס־שפראך. זשארגאן רעדט, לעזט און פערשטעהט כמעט דאס גאנצע יודישע פאלק, און ווען מיר זענען אמת'ע פאלקס־פריינד, מוז אונז דער זשארגאן אלס פאלקס־שפראך טהייער זיין. איך אונטערשטרייך דאס ווארט „אמת'ע" פאלקספריינד, דען „גלאט־אזוי" פאלקס־פריינד, יודישע „בעלי־טובות" האבען מיר צו פיעל...

אז דער זשארגאן דארף אונז טהייער זיין פארדערט ניט נור דער שכל, נאר אויך דאס לעבען. ווען אונזערע שרייבערס זענען געגען דעם זשארגאן, בעווייזען זיי דערמיט, אז זיי פערשטעהען ניט דאס לעבען.

יעדער המון פון יעדען פאלק פערשטעהט, אינטערעסירט זיך קודם כל מיט זיין „איך", ד. ה. מיט זיך אליין. כדי דאס פאלק, די מאסע זאל אנהויבען לעבען פאר דעם כלל, כדי יעדער פשוט'ער מענש זאל זיך אינטערעסירען מיט עפיס „העכערעס" ווי „לאקשען מיט יאך", מוז ער עפיס וויסען. דורך דאס וויסען, דורך די בילדונג ווערט יעדער פשוט'ער מענש א מיטגליעד פון דער וועלט, ער ווערט איבערהויפט א מענש. איך וויל דערמיט כלל ניט זאגען, אז דער אומוויסענדער איז קיין מענש ניט, ניין! איך מיין נור אז דער גראבער מענש, וואס ווייסט פון גייסטיגען לעבען כלל ניט, איז עבען נור א גראבער מענש. ווען די העברעאיסטען אלזא האבען געוואלט אז די מאסע זאל זיך אינטערסירען מיט העברע־

פעלעטאן.

אין בויבעריק.

אויף א דאטשע.

(בילדער, טיפען, בעגעגענישען, צרות און פערגעניגען).

פון

שלום־עליכם.

א.

[מע „חאפט" מיט אמאל די גראבע עטליכע טויזענדער, מע טרייבט ארויס דעם קבצן, און דאקטוירים הייסען פאהרען קיין בויבעריק אויף א דאטשע].

פרעגט מיך ניט ווי אזוי, ווי ארום, מיט וואסערע זכות אבות, מיט וועלכע צרות און אנגסטען, מיט וויפיעל דולענישען און קאפדרעהענישען—נאר איך האב ערשט היינטיגען פאר פסח, געלויבט איז השם־יתברך, דורכגעשלאגען א געשעפטיל און „געחאפט" א שען פערדינסטיל מיט אמאל „גראבע" עטליכע טויזענדער.

אז מע חאפט מיט אמאל די גראבע עטליכע טויזענדער, נעמט מען זיך קודם כל צום דלות, ארויסטרייבען דעם קבצן פונ'ם שטוב; מע ווארפט איהם אין קאפ אריין א בענקיל, א נייע קאפאטע, א קישען, א פאר קאלדרעס, א טיץ טעלער, א שטיק מאטעריע, א פארטעפיאן — וואס עס קומט אין האנד פליהט איהם אין קאפ אריין! הכלל איך האב מיט גאטס הילף ארויסגעטריבען דעם קבצן צו אלדע שווארצע יאהר, זיך ארומגע־צאהלט מיט'ן קצב, מיט'ן קלייטיל, מיט'ן מלמד און מיט אלע איבעריגע קרעדיטארען ארום און ארום, און מיר האבען נעהאט א פסח אויף אלע מיינע ליעבע געזאגט געווארען! די שענסטע מצות, די בעסטע פיש, די טייערסטע ווינען, די נייסטע מלבושים, די פעטסטע קניידליך (און אין שול די פעטסטע עליה) איז געוועזן ביי מיר! עס האט אונז אבער גיך פער־שאדט, לא עליכם א חאפ געטהון דער מאגען, האט מען אנגעהויבען רופען דאקטוירים, האבען די דאקטוירים אנגעהויבען שרייבען רעצעפטען, נעמען נעלד און געבען עצות, אז איך און מיין ווייב און מיינע קינדער בעדאר־פען האבען „לופט", אהן לופט קאן א מענש ניט אויסקומען אפילו א שעה (אזוי זאגען די דאקטוירים), און ס'איז געבליבען, אז תיכף נאך שבועות, ווען עס הויבט זיך אן דער זומער פאהרען מיר ארויס קיין בויבעריק אויף א דאטשע שעפען לופט.

דעם אמת זאגענדיג נישט אזוי די „לופט" האט אונז געצויגען קיין בויבעריק ווי דאס בויבעריק אליין. פאהרען קיין בייבעבריק און זיצען אויף א דאטשע איז ביי אונז אין יעהופעץ א גאנצער עסק און א גדלות, כמו ווי למשל ווייכע פאטעלען מיט הארטע „ספרינזשינים" וואס קיינער ויצט ניט אויף זיי, און א פארטעפיאן זאל שטעהן אין זאל חאטש ס'איז ניטא ווער ס'זאל שפיעלען אויף איהם, וכדומה אזעלכע זאכען, וואס היינט איז דאס די גאנצע מאדע. ביי אונז אין יעהופעץ, אז צוויי בעגעגנען זיך תחילת זומער, איז דאס ערשטע:

— וואהין פאהרט איהר היינטיגען זומער?

— קיין בויבעריק, וואהין דען זאל מען פאהרען? נו און איהר?

— קיין בויבעריק, וואהין דען זאל מען פאהרען? האט איהר שוין א דאטשע?

— נאך א מין דאטשע! נו און איהר?

— נאך א מין דאטשע! וואו איז אייער דאטשע?

— אויפ'ן קרעשטשאטיק געוויינטליך! נו און אייערע?

— געוויינטליך אויפ'ן קרעשטשאטיק...

און אזוי ווייטער.

איש, אז דאס יודישע פאלק זאל דאס העברעאישע ניט בעטראכטען ווי עפּיס א „הייליגעס", וואס איז שוין לאנג אבגעשטארבען, נאר אלס אייגענטום פונ'ם גאנצען פאלק, אלס א נאציאנאל־רייכטהום — דאן האבען זיי זיך קודם־כל בעדארפט סטארען צו געבען „וויסען" דעם פאלק, קודם־כל צו בילדען די מאסע, מאכען דעם פשוט'ן מענש פאר עפּיס העכערעס, איהם פעראינטערסירען מיט כלל־זאכען, איהם פעהיג צו מאכען צו דענקען. און אויף אזוי־פיעל די ליטעראטור קען איבערהויפּט ווירקען, האבען זיי בעדארפט זיך בעדיענען מיט'ן זשארגאן, און נור מיט'ן זשארגאן, כדי די גרויסע מאסע זאל זיי פערשטעהען.

די העברעאיסטען האבען דאס ניט געטהון. זיי האבען פשוט מורא געהאט פאר די קאנקורענץ פונ'ם זשארגאן. אפשר — האבען זיי געדאכט — וועט די זשארגאן־ליטעראטור שטערען דער העברעאישער ליטעראטור, און וואו זיי האבען נור געקענט, האבען זיי דערום אויסגעוויזען זייער פעראכטונג צום זשארגאן. נאך היינט וועט איהר געפינען פיעל, זעהר פיעל משכילים און שריפטשטעלער, וועלכע שעמען זיך ניט צו זאגען „איך קען דעם זשארגאן ניט ליידען" וכדומה.

די אבנעריסענקייט פון די יודישע ליטעראטורען אין אנדערע שפּראכען פון אונזער פאלק מאכט זיי צו שוואך, און די שנאה צום זשארגאן ציהט אב אויך פון איהר פיעל קרעפטען, וועלכע וואלטען איהר געקענט זעהר ניצליך זיין. די זשארגאנישע ליטעראטור שטעהט נעהנטער צום פאלק, זי קען אויך שטארקער ווירקען אויף דאס פאלקסלעבען, ווי די ליטעראטור אין איין אנדער שפּראך. עס איז צייט צו פערשטעהן די פשוט'ע זאך, אז צום פאלק דארף מען נור רעדען אין זיין שפּראך. ד א ס פערשטעהן — וועט אונז שאפען א ליטעראטור, וועלכע וועט ווידער שאפען לעבען אין יודישען פאלק, און דאס אויפלעבענדע יודישע פאלק וועט געוויס אנהויבען אויך מעהר צו ליעבען און צו שעצען זיין נאציאנאלע העברעאישע שפּראך, וועלכע וועט מיט דער צייט ווערען אונזער פאלקס־שפּראך.

יחזקאל ווארטסמאן.

די אספה כללית פון דער חברה יק"א.

(פארטזעטצונג).

מאיזעס וויל.

דער מעמד פון דער דאזיגער קאלאניע ווערט פעסטער און בקירוב וועט זי קומען צו זעלבסטשטענדיגקייט. דער רוב פון די קאלאניסטען האבען געצאהלט זייערע יעהרליכע ראטען און איינינע האבען געקאנט צאהלען נור א טהייל. נאר אלע האבען דאס יאהר בענוצט גרויסע סומען כדי צו פערבעסערען די ארבייט און איינצוקויפען פערשיעדענע זאכען. דער איינקויף פון לוצערן־זריעה און מאשינען האט צוגענומען בערך 40000 דאל', דעם גרעסטען ריוח האבען די קאלאניסטען געהאט פון לוצערן וועלכער האט זיי איינגעבראכט אי געלד אי פוטער פאר בהמות. מיט דעם צוקומען פון דער רוסישער גרופּפּע איז געשטיגען די צאהל פון די קאלאניסטען פון 81 אויף 130 אדער 237 פאמיליעס מיט 1267 נפשות. דער שטח פון בעארבייטען לאנד פערנעמט אנ'ערך פון 15000 העקטאר, די קאלאניסטען האבען געפלאנצט בערך 1 מיליאן פרוכטען־ביימער, די צאהל פון די בהמות איז פערגרעסערט געווארען ביז 7600 שטיק, פון וועלכע די אדמיניסטראציאן האט געגעבען 2400 און די קאלאניסטען האבען געקויפט פאר אייגען געלד — 5200 שטיק. די מילכפערמע ארבעט פלייסיג, און בעקומט טעגליך 3000 ליטער מילך. 40 שטונדען נאך דעם אנקומען פון די 50 רוסישע פאמיליעס האבען זיי זיך בעזעצט אין זייערע הייזער, 24 פאמיליעס אין ווירגיניא און 26 אין

ב.

[אריין אין גן־עדן. — די מעקלערס פערשטעהרען אונז אביסיל דעם גן־עדן].

תיכף נאך שבועות האבען מיר זיך אויפגעזעצט מיט מיין ווייב אין באהן און געקומען קיין בויבעריק דינגען א דאטשע. דער גרינער וואלד, די פרישע לופט, דאס פישטשען פון די פייגעליך און די צוגעקלויבענע דאטשעס, וואס איטליכע פון זיי זעהט אויס ווי איין אויסגעפוצטע כלה וואס קוקט ארוים אויף א חתן, האבען אונז אזוי פערכשופט, אז עס האט זיך אונז שוין כמעט נישט געגלוסט אוועקצופאהרען פין דאנען צוריק אין דעם טומעלדיגען יעהופעץ מיט די ברענענדיגע שטיינער, מיט די שענע רחות, וואס לאזען זיך הערען פון די אונטערשטע גאסען צום מיינסטען ביינאכט.

— וואס זאגסט דו, חיה־עטיל, דערויף? — רוף איך זיך אן צו מיין ווייב.

— וואס זאל איך זאגען? — מאכט צו מיר מיין ווייב — א רוח אין געלדס טאטען אריין!

— א פנים — זאג איך — אז אונזערע יעהופעצער אריסטאקראטען ווייסען טאקי וואס גוט איז? ממש א גן־עדן!

— עס זאל זיי נור פערשטעהרט ווערען! — זאגט זי אין גוטען מוטה, און מ'יר שפּאצירען ארום אין גן־עדן ווי אדם הראשון מיט דער מוטער חוה איידער זיי האבען פערזוכט פונ'ם עץ הדעת...

נאר אביסיל האבען אונז פערשטעהרט דעם דאזיגען גן עדן די בויבעריקער מעקלערס, וואס האבען אונז געפיהרט אנקוקען דאטשעס. איטליכער האט אונז געשלעפט צו זיך אנקוקען זיין דאטשע; זיינע איז בעסער, זיינע איז שענער, זיינע איז וועלוולער. צווישען די דאזיגע מעקלערס איז געוועזען איינער א שווארצער מיט א בייטש און מיט איין אונטערגעשלאגען אויג, און איינער א בחור, א רויטער מיט איין אויסגעקרומט פנים. האט אונז דאס רויטע בחור'ל מיט'ן אויסגעקרומטען פנים געהאפט פאר די פאלעס און שלעפט אונז. רופט זיך אן צו אונז דער שווארצער, וואס מיט'ן אונטערגעשלאגענעם אויג, און האפט אונז אן ביי די הענד:

— מיט וועמען ווילט איהר געהן? מיט איוואן פאפערילע? ער וועט דאך אייך פערפיהרען אין דער שאול תחתיה אריין!

— דו וועסט ניט אנשטימט ווערען, דו שווארצער קאטער? — מאכט צו איהם דאס רויטע בחור'ל — אט מאך איך דיר צורעכט דאס אנדערע אויג!

און נישט לאנג געטראכט טהוט ער א שפרונג צום שווארצען גלייך אין פנים אריין; פאלט אן אויף איהם דער שווארצער מיט דער בייטש און צובלוטיגט איהם, און שרייט, אז ער וועט איינגעבען אויף איהם צום אוראדניק און אונז וועט ער שטעלען פאר עדות.

דערהערט דאס ווארט „אוראדניק" מאכען מיר זיך אוועק פון זייערע הענד און אנטלויפען וואו דער שווארצער פעפער וואקסט.

ג.

[דאס אריבערפאהרען פון יעהופעץ קיין בויבעריק. — קליינע צרות און גרויסע כזיונות.]

דאס פאהרען פון יעהופעץ קיין בויבעריק איז א קלייניגקייט; עס נעדוויערט סך הכל אזא האלבע שעה, נאר דאס אריבערפאהרען פון יעהופעץ קיין בויבעריק אויף דער דאטשע מיט ווייב און קינדער, מיט'ן בעטגעוואנט, מיט'ן פליישיגען און מילכיגען געפעס און מיט אלע איבעריגע בעבכים — ווינש איך וואו איך האב ערגיץ א שונא! פון דער ערשטער מינוט וואס איהר הויבט אן צונויפלייגען זיך אין וועג אריין, ווערט דאס ווייב צוטראגען, נערוועז מיט סכנות נפשות! טשעפעט זי ניט דעמאלט, וועט איהר בעסער מאכען. אט האלט זי דאבט זיך די שליסעליך אין האנד, דרעהט

סאנטא-עלענא, וועלכע האט אויף פערלאנג פון די קאלאניסטען בעקומען דעם נאמען "וואוועלבערג". די 50 נייע פאמיליעס האבען אויף אלע געמאכט דעם בעסטען איינדרוק. זיי זענען זעהר צופריעדען מיט זייער נייעם מצב און האבען זיך תיכף גענומען צו דער ארבייט. אין דעם צווייטען האלבען יאהר האט יעדער קאלאניסט צואקערט 50 העקטאר פעלד. מאיזעסוויל פערנעמט איצט 57000 העקטאר, פון דעם זענען 3600 העקטאר ליידיג און אויף זיי וועט ווערען בעזעצט די ביאליסטאקער גרופע. עס זענען שוין אויסגעבויט געווארען 32 הייזער, כדי אויפצונעמען די דאזיגע קאלאניסטען. אין דערזעלבער קאלאניע רעכענט דער קאמיטעט פון יק"א צו בעזעצען אויך נייע 50 פאמיליעס פון רומעניען. עס איז אויך געפלאנט צו קויפען צו דער קאלאניע נאך 30000 העקטאר, און דאן וועט מאיזעסוויל קענען ערגעהרען ביז 600 פאמיליעס. בכלל זענען די קאלאניסטען צופריעדען. ווי ווייט זיי זענען צוגעבונדען צום כלל-ישראל, ווייזט דער פאקט, דאס זיי האבען צווישען זיך צוזאמענגענומען נדבות פאר די בעסאראביער נויטבעדערפטיגע קאלאניסטען.

מאריציא.

חאטש מאריציא קומט נישט, נאך איהר מעמד, צו מאיזעס-וויל, פונדעסטוועגען האט זי זיך אויך גוט ענטוויקעלט. די אונצופרידענע קאלאניסטען האבען נאך דעם לעצטען שניט פערלאזען די קאלאניע. און דורך דעם האט זיך פערקלענערט די צאהל פון די קאלאניסטען אויף 131 מיט 178 פאמיליעס אדער 926 נפשות. זיי האבען דאס יאהר געצאהלט די ראטען פון זייערע הובות. דער שטח פון בעארבייטען לאנד איז 12886 העק' געגען 9389 העק' פאריאהרען. די צאהל פון פיעה בעטרעפט 2562 שטיק. די מילכפערמע גיט ארויס 6000 ליטר מילך טעגליך, די עופות-צוכט ברענגט א שענע הכנסה. די אויפנאהמע, וועלכע די קאלאניסטען האבען געגעבען די ניי אנגעקומענע 60 בעלי מלאכות פון רוסלאנד און רומעניען, בעווייזט זייער הויכען מאראלישען שטאנד. בכלל זענען די קאלאניסטען געווארען אויפגעלעבט דורך די פערבעסערונג פון זייער לאגע און ארבייטען זעהר פלייסיג.

די קאלאניען פון ענטרא ריאס.

די לאגע פון די דאזיגע קאלאניעס איז פיעל ערגער ווי די פריהערדיגע. די קלימאטישע בעדינגונגען האבען פיעל געשטערט אין דער ארבייט. נור 5 קאלאניסטען זענען געווען אומשטאנד צו צאהלען די ראטען פון זייערע חובות. חאטש די תבואות זענען היינטיגס יאהר נישט געווען געראטען, פונדעסטוועגען האבען די קאלאניסטען גענוג געהאט פאר זיך צום לעבען. צוגעבענדיג אז דאס יאהר האבען די מילכפערמען נור וואס אנגעהויבען צו ארבייטען, אז לוצערן איז נאך ניט געווען גענוג פאר די בהמות און אז פיעה איז לעת-עתה נאך דא זעהר ווייניג, קען מען לייכט פערשטעהן, אז דער מצב פון די קאלאניסטען קען זיך מיט דער צייט פערבעסערן. פיעל פאמיליעס, וועלכע זענען געווען אונפעהיג צו דער ארבייט, האבען פערלאזט די קאלאניע און אויסער דעם אויך 20 פעהיגע פאמיליעס, וועלכע האבען געהאט ווייניג געדולד אויסצווארטען. כדי אויפצוהאלטען דעם יונגען דור אין די קאלאניעס האט זיי די אדמיניסטראציאן אבגעטהיילט בעזונדערע חלקים און פערזארגט מיט אלעם נייטהיגען. אויסערדעם זענען געקומען אויס רוסלאנד 200 נייע קאלאניסטען אויף אייגענע הוצאות און וועלען ווערען אלע בעזעצט אין די ענטרע-ריאס קאלאניעס. ענדע 1900 יאהר האבען די קאלאניעס געהאט 645 קאלאניסטען מיט 875 פאמיליעס אדער 4589 נפשות. דער שטח פון בעארבייטע ערד בעטרעפט 27706 העקטאר. קיה זענען דא אין די קאלאניעס 4000, און יעדער קאלאניסט לעזט מאנאטליך פאר מילך 15

זיך ארום און שטעהט אויף איין ארט און שרייט: "וואו זענען ערגיץ מיינע שליסעליך? די שליסעליך? וואס איז דאס פאר א שטוב, וואס מע לייגט ניט אוועק סטייעט עס ניט! מע זאל נור בעהיט און בעווארענט ווערען פון אזא שטוב און פון אזעלכע קינדער! ס'איז דען קינדער? סאוואלעם איז דאס, רוחות, שדים, ניט קיין קינדער!..."

און די קינדער האבען א טבע, טאמער דערזעהען זיי אז מע איז שטארק פערנומען, אזוי הויבען זיי זיך אן פלאנטען פאר די פיס, חאפען זיי א שטורך, א וואָרף, א זעץ, ווערט א געוויין, א געשריי, א געפולדער — ארייַנער גיהנום! היינט דאס פאקעווען זיך! א ווערטעלי אויסצורעדען קיין עין הרע א גאנץ בעלי בתישקייט צונויפלייגען, איינפאקעווען, איינבינדעז, נישט פערגעסען קיין קלייניגקייט! און ווי אויף צו להכעיס, דעמאלט ווען ס'איז שוין אלסדינג אבגעשיקט געווארען אין באגאזש, קוקט מען זיך ארום, אז מע האט פערגעסען אריינלייגען דעם ווייב'ס היטעלע מיט די קווייטען, דאס שטייגיל מיט'ן קאנאריק, דאס טינטוריל פונ'ם טיש, שטעקליך און זאנטיקליך וכדומה אזעלכע נארישקייטען, וואס בלייבען תמיד אויפ'ן סוף, און דער קוימען פונ'ם סאמאוואר אויך בתוכם.

— וואס יועלען מיר טהון אהן א קוימען? שרייט דאס ווייב — וואו וועל איך נעמען א היטעלע אויף דער דאטשע? און וואס וועט זיין מיט'ן פייגעלע נעביך, ער וועט כפרה ווערען?!.

בקצור מע מוז דאס אלסדינג נעמען מיט זיך אין די הענד אריין. נאר ווער איז דער נעמער, אז אלע הענד זענען פערנומען, אלע זענען אנגעלאדען פון אויבען ביז אראב מיט קוישליך, פידליך, פעקליך, און בינטליך? מוזט איהר זיך שוין אליין מטריח זיין (א ברירה האט איהר?) און נעמען, איך בעט איבער אייער כבוד, דעם קוימען פונ'ם סאמאוואר אין זיין האנד, און דאס שטייגיל מיט'ן פייגעלע אין דער אנדערער האנד. וואס זשע טהוט מען מיט'ן היטעלע און מיט די איבעריגע שולעמויזען? פאלט איהר אויף איין עצה און נעמט מחילה דעם קוימען אונטער דער האנד און דאס היטעלע אין האנד אריין אזוי אז עס זאל זיך חלילה ניט צוקנייטשען; און דאס טינטוריל? דאס טינטוריל רוקט איהר אריין אין קעשעני, און איהר זעצט זיך אויף מיט צרות אויף דער פוהר, און איהר פאהרט מיט אנגסטען צום באהן.

געקומען צום באהן הויבט זיך אן א סדרה: "בילעטען", בשום אופן קענט איהר ניט אויסרעכענען וויפיעל איהר בעדארפט האבען בילעטען, שטעלט איהר אויף די פינגער: דאס ווייב איז ניט איינס, קיין עין-הרע אכט קינדער, זעכס גרויסע — זעכס גאנצע בילעטען — איז ניט זיבען, צוויי קליינע קינדער — צוויי האלבע בילעטען — איז ניט אכט, די באבע איז ניט ניין, דריי דיענסטען איז צוועלף, פונקט צוועלף, גוט וואס ניט קיין דרייצעהן, דרייצעהן איז נישט קיין גוטער מספר... (זיך פערגעסט איהר רעכענען אין צעטיל). דזין, דזין, דזין! דער עולם שטופט זיך, דאס ווייב רופט אייך: "וואו ביזט דו ערגיץ? וואס באברעסט זיך אזוי לאנג? מע בעדארף נאך איבער איהם פערשפעטיגען!..." און די קינדער העלפען איהר שרייען: "פאפאשא! סקאריי, סקאריי, אפאזדאיעש *)!" איהר לויפט א פערטומעלטער אין וואגאן אריין און פערטשעפעט זיך מיט'ן קוימען פונ'ם סאמאוואר ביי דער טיר, פאלט אראב דאס היטעלע מיט די קווייטען, בייגט איהר זיך אן און ווילט דאס אויפהויבען, גיסט זיך אויס אויף דעם דאס טינטוריל, הויבט אן דאס ווייב צו פייערען (און איז גערעכט): "א ריהר געטהון ווי א בלייהען פייגעלע! — ווער האט דיך נעבעטען זאלסט זיין א גוטער און טראגען זיך מיט מיין היטעלע? וואס וועל איך איצט טהון אהן א היטעלע?..." זאגט איהר דאך, אז איהר וועט איהר קויפען צעהן היטעליך, אבי ס'זאל זיין שטיל; זאגט זי אז זי איז אייך מוחל די טובות, זי בעדארף אייך אויף 99 כפרות מיט אייערע היטעליך! ווערט איהר רויט ווי פייער און הויבט אן צו שוויצען פאר בזיון, ווארום עס קוקען אויף אייך פיפציג

---

*) פאטער, גיכער, גיכער, וועסט פערשפעטיגען.

דאל׳. דאס האדוועון פון פיעה ברייננט אויך איין יעדען קאלאניסט 15 דאל׳ מאנאטליך. בכלל זענען די איבערגעבליבענע קאלאניסטען צופריעדען מיט זייער לאגע און האבען האפנונגען אויף א גוטע צוקונפט.

שולען.

20 שולען האבען זיך געפונען אין די קאלאניעס אין 1900 יאהר; 9 שולען האבען לעהרער מיט דיפלאמען און די איבעריגע לעהרער אהן דיפלאמען. סך הכל לערנען זיך אין זיי 1200 שילער, 667 יונגליך און 533 מיידליך.

צעבאללאס.

די פיהצוכט־אנשטאלטען אין צעבאללאס זענען אין גאנצען פארטיג. די געביידען זענען אין בעסטען שטאנד, די צאהל פון די מילכקיה איז געשטיגען ענדע יאהר 1900 ביז 2178 שטיק, די פערד זענען אין בעסטען צושטאנד, סך־הכל איז דא 5455 אקסען, 1150 קוה, און 189 פערד.

אין דער האנדווערקשולע זענען איינגעטרעטען 187 שילער, פון וועלכע 70 זענען געבוירען אין רוסלאנד און רומעניען. 160 האבען געענדיגט דעם גאנצען קורס און די איבריגע זענען ארויסגעטרעטען אין מיטען. פון די ידיעות, וועלכע דער הירש־פאנד האט געזאמעלט, זעהט מען ארויס, אז 62% פון די געענדיגטע שילער פערדיענען זייער פרנסה פון דער מלאכה, וועלכע זיי האבען אויסגעלערנט, 19% געהען ארום ליידיג און 19% האבען געענדערט זייער מלאכה. דער גרעסטער טהייל פון די שילער לערנען טשעשלעריי, בליי־רעהרען מאכען און מעכאניק.

(פארטזעצונג קומט),

פאליטישע איבערזיכט.

די פינאנסען אין פראנקרייך. — דאס פעריינסגעזעץ און דער פאבסט. — די גלחים־חברות. — די מלחמה אין אפריקא. — רוסלאנד און באלגאריען.

דער פראנצויזישער פארלאמענט איז פערמאכט געווארען ביז צום הערבסט, דאס געזעץ וועגען פענסיע פאר אלטע ארבייטער האט געמוזט אבגעלעגט ווערען ביז צו דער נייער סעסיע, נאר דאס גאנצע בענעהמען זיך פון פארלאמענט האט ארויסגעוויזען, אז דאס געזעץ האט די בעסטע האפענונגען אנגענומען צו ווערען. דאס דאזיגע געזעץ וועט אבער ארויפלעגען אויף פראנקרייך גרויסע שוועריגקייטען, ווייל עס וועט אריינברייננען די רעגירונג אין זעהר גרויסע הוצאות, כדי אנצונעהמען אזא געזעץ, דארף דער פראנצויזישער פארלאמענט האבען פיעל מוטה. ווארום די פינאנסען פון לאנד זענען איצט בעזונדערס שלעכט. די הכנסה פון פראנקרייך פאר דאס ערשטע האלבע יאהר (ביז יולי) איז איצט מיט 47 מיליאן פראנק ווענינער, ווי עס איז אויסגערעכענט געווארען אין בודזשעט, און מיט 69 מיליאן ווענינער ווי פאר דיזעלבע צייט אין פאריגען יאהר. ביז צום סוף יאהר ווארט מען אין פראנקרייך אויף א דעפיציט פון 200 מיליאן. די גענגער פון דעם איצטיגען מיניסטעריום וועלען מסתמא אויסנוצען די געלעגענהייט, אום צו אגיטירען געגען זיין ווירטשאפטליכע פאליטיק און געגען די פראיעקטען פון דעם סאציאליסטישען האנדעלסמיניסטער מיליראן.

דאס נייע פעריינסגעזעץ, אין וועלכען וואלדעק־רוסא האט אבגעהאלטען אזא גלענצענדען נצחון, האט ארויסגערופען א שארפען פראטעסט פון דעם פאבסט. אין זיין צירקולאר־בריעף צו די גייסטליכע בעקלאגט ער זיך, אז די קאטוילישע אמונה פאלט, אז די

פאר אוינען, און אייערע קינדער אין וואגאן צושלאגען זיך איבער א פענסטער, אלע ווילען שטעהן און קוקען אין איין פענסטער! זייער גליק וואס ס׳איז אין וואגאן; איהר זאלט זיך ניט שעמען פאר לייטען וואלט איהר זיך מיט זיי גוט אבגערעכענט!... געהט צו פלוצים דאס קלענערע קינד און זאגט אייך:

— פאפאשא! א גדיע קאנאלייקא? [1]

איהר טהוט זיך א חאפ צום שטייגיל— טרוקען, נישטא קיין פייגעלע! איהר הויבט זיך אויף, איהר זוכט דאט צווישען די פיס, אין אלע קעשענים: "וואו האט נעקאנט אהינקומען דאס פייגעלע? ווען האט דאס געקאנט ארויספליהען?"

— קיין עין הרע א ריהריוודיגע זאך, כלעבען! — זאגט דאס ווייב כלומר׳שט מיט א שמייכיל, און קוקט אויף אייך ווי א גזלן, און דער גאנצער עולם לאכט.

איינער פרעגט וואס איז דאס געוועזן פאר א פייגעלע? און דער אנדערער פרעגט וויפיעל האט דאס געקאסט? אנדערע רעדען צווישען זיך שטילערהייט און אנדערע שטיקען זיך פאר געלעכטער. איינער א יונגערמאן מיט ווייסע צייהן גיט אייך איין עצה, אז תיכף ווי איהר וועט קומען קיין בויבעריק זאלט איהר קלאפען א דעפעשע קיין יעהופעץ מע זאל זוכען דאס פייגעלע און דער איבעריגער עולם שיסט אוים א געלעכטער. איהר האט שטארק חשק אננעמען דעם דאזיגען הכם מיט די ווייסע צייהן פאר׳ן גארגיל און ארויסשמייסען איהם דורכ׳ן פענסטער! א גליק וואס עס קומט אריין דער קאנדוקטאר מיט׳ן קאנטראליאר און אלע נעמען זיך צו די בילעטען.

אז עס קומט צו אייך, פרעגט אייך דער קאנטראליאר, פאר וועמען זענען דאס די צוועלף בילעטען? רעכענט איהר איהם אוים אויף די פינגער: דאס ווייב, זעקס קינדער גרויסע, צוויי קליינע, איינע אין אלטע און דריי דינסטען.

— נו, א וואש בילעט [3] — פרעגט ער אייך און קוקט אויף אייך ווי אויף א רעכטען גנב, וואס האט געוואלט זיך דורכשליטלען קיין בויבעריק אהן א בילעט—גדיע זשע וואש, וואש בילעט?...

איהר ווערט נאך מעהר פערטומעלט, איהר זוכט דעם בילעט אומעטום, איהר קוקט אינ׳ם קוימען פונ׳ם סאמאוואר און טאפט זיך אין דער אונטערשטער קעשעני—ניטא מעהר קיין בילעטען! דערזעהט דאס ווייב אז איהר זוכט עפּיס, טהוט זי אייך א פרעג:

— וואס איז שוין ווייטער? וואס האסט דו שוין ווידער פערלארען? טהו נאר א קוק צום גילדענעם זייגער? האסט נאך א זייגער? צי דו האסט איהם שוין פערלארען?

— איך האב נישט פערלארען גאר ניט! — זאגט איהר מיט כעס און איהר חאפט דעם קוימען פונ׳ם סאמאוואר און איהר טהוט איהם א שליידער פון זיך דורכ׳ן פענסטער.

— אין דער ערד אריין מיט׳ן קאפ!...

אט אזוי, אדער כדומה אזוי, איז געוועזן אויך אונזער אריבערפאהרען דאס ערשטע מאל פון יעהופעץ קיין בויבעריק אויף דער דאטשע.

(פארטזעצונג קומט).

[2]) פאטער, וואו איז דאס קאנאריקיל?

[3]) נו, וואו איז אייער בילעט.

פֿעלקער בעליידיגען די היילִיגע אינסטיטוציאָנען, אז אויף זיין וואָרט ווערט ניט געהערט. ער האַלט דאָס פֿעריינסגעזעץ פֿאַר אַ גראָבע אומגערעכטיגקייט געגען די אמונה, געגען די קירכע און געגען די גלחים.

עס זענען שוין אָבער אַוועק די צייטען, ווען פֿאַר דעם פּאַבסטס וואָרט האָט געציטערט די גאַנצע וועלט, ווען זיין וואָרט איז געווען דאָס העכסטע געזעץ אויף דער ערד; אויך די פּאַבסטען מוזען זיך איצט בויגען פֿאַר די געזעצען פֿון די וועלטליכע רעגירונג און אויך זיי, וואָס האָבען אַמאָל מלוכות געגרינדעט און צושטערט, מוזען זיך איצט זאָגען דִינָא דְמַלְכוּתָא דִינָא. דער פּאַבסט גיט דערום די גלחים־חברות די עצה זיך צו בעמיהען לויט דעם נייעם געזעץ אום ערלויבעניש ביי דער רעגירונג.

לויט דעם געזעץ דאַרף יעדע גלחים־חברה דערלאַנגען איהר ביטע דעם מיניסטער, און ער גיט איבער די ביטע דעם פּאַרלאַמענט. די חברות וואָס ווערען פֿון פּאַרלאַמענט ערלויבט, שטעהען אונטער דער הַשְׁגָחָה פֿון דער רעגירונג. מיטגליעדער פֿון ניט ערלויבטע גלחים־חברות קענען ניט גרינדען קיין אייגענע שולען און ניט זיין לעהרער אין פֿרעמדע שולען. צווישען די גלחים־חברות זענען אָבער דאָ אזוינע, וואָס וועלען ניט בעטען אום ערלויבעניש, ווייל זיי וועלען זי געוויס ניט קריגען. צו זיי געהערען די אסאמפּסיאָניסטען און די יעזואיטען. די ערשטע האָבען 7 אייגענע צייטונגען און פֿיעל אייגענע שולען. אין די צייטונגען און אין דער ערציעהונג בעמיהען זיי זיך אונטערצוגראָבען די פֿראַנצויזישע רעפּובליק און די פֿרייהייט, זיי ווילען אומקעהרען צוריק דאָס ראַד פֿון דער געשיכטע און דאָס סטאַרען זיי זיך צו טהון מיט דער הילף פֿון זייערע מיליאָנען, מיט דער ברכה פֿון דעם פּאַבסט און מיט דער ארבייט פֿון זייערע מיטגליעדער. די יעזואיטישע חברות זענען אין פֿראַנקרייך שוין פֿון לאַנג אן פֿערבאָטען, אָבער דאָס שטערט זיי ניט צו האַלטען אין לאַנד פֿיעל אייגענע שולען, וועלכע זענען געגרינדעט אויף דעם נאָמען פֿון פּריוואַטמענשען—פֿערטרויענסמענער פֿון די יעזואיטען אין אויסלאַנד. אויך די אלע יעזואיטישע שולען, וועלכע זענען אויף דעם נאָמען פֿון „שטרוימענער" ווען איצט פֿערמאַכט ווערען.

די חברות פֿון גלחים און מאָנאַשקעס, וואָס פֿערנעהמען זיך אָבער נור מיט צְדָקָה־זאַכען און מיט אמוּנָה, זיי ווילען, ווי עס פֿערשטעהט זיך אליין, קריגען גלייך די ערלויבעניש, אָבער זייער ארבייט וועט געשטעלט ווערען אונטער די אַלגעמיינע געזעצען פֿון לאַנד, בְעת ביז איצט האָט זיך די שְׁלִיטָה פֿון די געזעצען אָבגעשטעלט ביי די טויערען פֿון די קלויסטערס. ווי ווייט די גלחים זענען געווען פֿריי פֿון געזעץ ווייזט די חברה מאנאשקעס „אונטער דעם גוטען הירט". זי האָט זיך ערוואָרבען גרויסע קאַפּיטאַלען נור דערמיט, וואָס זי האָט צוליעב איהר נאָמען פֿון פֿרומקייט און אמונה צוגעצויגען מאסען אַרבייטערינען, וועלכע האָבען געקראָגען אַנשטאַט בעלאָהנונג נור עסען און האָבען געארבעט פֿיעל לענגער, ווי דאָס געזעץ ערלויבט אין פֿראַנקרייך. די אַנגערופֿענע חברה האַלט איצט 47,000 ארבייטערינען, וועלכע וואָהנען צוזאַמען מיט די 7000 מאנאשקעס אין די הייזער פֿון „דעם גוטען הירט". אַזאַ אויסנוצען די אָרימע קלאַסען אין נאָמען פֿון אמונה ווערט איצט נאָך דעם נייעם פֿעריינסגעזעץ אונמעגליך געמאַכט. מיט איין וואָרט, דאָס פֿעריינסגעזעץ האָט די גרויסע בעדייטונג, וואָס פֿערגרעסערט די מאַכט פֿון דער רעגירונג און פֿערשמעלערט די מאַכט פֿון די גלחים, וועלכע ווערען בעהערשט פֿון

דער באנק־בילעט פֿון א מיליאן פֿונט.

פֿון מארק טווען.

(פֿאָרטזעטצונג).

גאַנץ נאַטירליך האָט זיך עס אזוי געפֿיהרט, ביז איך בין געוואָרען איינער פֿון די בעריהמטעסטע לייט פֿון דער גרעסטער שטאָדט אין דער וועלט. קיין איינציגע צייטונג, אין גאַנץ ענגלאנד איז נישט געווען צו געפֿינען, וואו מען זאָל נישט געפֿינען איין אָדער עטליכע ארטיקעל וועגען "דעם מענש מיט דעם מילאָין אין וועסטען־קעשענע, און פֿערשיעדענע יְדִיעוֹת פֿון דעם, וואָס איך האָב געזאָגט און געטהון. צום ערשטען האָט מען פֿון מיר געשריבען אויף דער לעצטער זייט פֿון דער צייטונג צווישען פֿערשיעדענע ידיעות, דערנאָך בין איך העכער אַרויפֿגעקומען און מיין נאָמען האָט זיך געפֿונען באַלד נאָך די נעמען פֿון די גרעסטע לאָרדען און מאַרקיזען, פֿון דאַנען בין איך נאָך העכער געשטיגען און איך האָב מיך געפֿונען באַלד נאָך די פּרינצען פֿון קעניגליכען הויז, נעבען דעם נאָמען פֿון ערשטען מיניסטער. נאר די אַרטיקלען ווי די אַרטיקלען. זיי האָבען מיך טאַקי אביסיל בעריהמט געמאַכט, נאָר אַ ריכטיגען שם האָב איך ערשט געקריגען, ווען דאָס בעקאַנטע איליוסטרירטע, הומאָריסטישע בלאַט "פּונש" האָט אויס מיר אַ קאַריקאַטור געמאַכט, איך בין דאָרט געווען אויפֿגעמאָלט אין צוריסענע, שמוציגע קליידער שפּיעלענדיג ביליארד. נאָכדעם האָט מיך שוין גאַנץ לאָנדאָן געקענט, און האָטש מען האָט זיך ערלויבט אביסיל צו לאַכען פֿון מיר, דאָך נישט אויסלאַכען מיך, דרך־ארץ האָט מען געהאַט פֿאַר מיר, און נערעדט האָט מען וועגען מיר מיט גרויס כָּבוֹד. מען קען זיך פֿאָרשטעלען, וואָס עס קען פֿיהלען אַ יונגער מענש, ווי איך, אז ער ווייסט, אַז זיין מינדעסטעס וואָרט, זיין קלענסטע בעוועגונג ווערט באלד צוטראָגען איבער גאַנץ לאָנדאָן, און ווערט איבערגערעדט און יעדען מויל. וואו איך בין געגאַנגען און וואו איך בין געשטאַנען, הער איך אַלץ: "דאָ געהט ער", "דאָס איז ער, אָט דער". איך קען קיין מיטאָג נישט עסען, אַז איך זאָל נישט זיין ארומגערינגעלט פֿון אַ גאַנצער מַחֲנֶה מענשען; קוים בין איך אין דער לאָזשע אַריינגעטרעטען אויף דער גרויסער אָפּער, האָבען זיך באַלד אַלע לאָרנעטען אומגעקעהרט צו מיר און איך האָב געפֿיהלט אויף מיר טויזענדער אויגען, מיט איין וואָרט — מיט מיר האָט גאַנץ לאָנדאָן געקלונגען, איך בין דער ערשטער בעריהמטער מענש געווען.

מיין אלטען, צוריסענעם אנצוג האָב איך נעהאַלטען ביי מיר, און איך פֿלעג מיר גאַנץ אָפּט דאָס פֿערגניגען פֿערגינען: אָנצוטהוען מיך אין די אָרימע קליידער, געהן קויפֿען עפּיס אין אַ געוועלב אריין, לאָזען מיך בעליידיגען, אַז איך בין אַ ־קַבְּצָן, אום דערנאָך — דעם באַנקבילעט פֿון וועסטיל קעשענע ארויסצונעמען און איבערצושרעקען דעם פֿערקויפֿער. נאר נישט לאַנג קען איך מאַכען די שטיקליך. פֿון דער איליוסטרירטער צייטונג איז מיין בילד אַזוי בעקאַנט געוואָרען, אַז קוים בין איך ארויס אין מיינע בגדים אויף דער גאַס, איז מיר באַלד אַ האַלבע גאַס נאָכגעגאַנגען טריט ביי טריט. און קוים בין איך צו עפּיס אַ געשעפֿט צוגעגאַנגען, איז מיר דער סוחר אַקעגען געלאָפֿען, און מיך געהייסען נעהמען חאַטש די גאַנצע קראָם סחורה זיינע. איידער נאָך איך האָב געקענט דעם באַנקבילעט ווייזען.

צעהן טאָג זענען אריבער, זייט מיט מיר האָט גאַנץ לאָנדאָן געקלונגען, מיר האָט זיך פֿערוואָלט אָבפּטר'ען מיין פּאַטריאָטישען חוב, און איך האָב געמאַכט אַ וויזיט דעם אמעריקאַנישען געזאַנדטען. צוגענומען האָט ער מיך מיט'ן גרעסטען כבוד, ווי עס געהער אַזאַ מיליאָנער, ווי איך; ער האָט געהאַט צו מיר אַ פּרעטענסיע פֿאַר וואָס איך בין ביז אהער נאָך נישט געווען ביי איהם, דערצו זאָגט ער מיר, אַז מוחל זיין וועט ער מיר נור אין דעם פֿאַל, אַז איך וועל פֿון אַוועק אריינקומען צו איהם פֿערברענגען מיט די געסט, וואָס פֿערזאַמלען זיך ביי איהם. איך האָב איהם צוגעזאָגט צו קומען און האָב מיך אריינגעלאָזט מיט איהם אין אַ ווייטען שמועס. אין מיטען שמועס האָט זיך אויסגעוויזען אז ער און מיין פֿאָטער זענען צוזאַמען געגאַנגען אין גימנאַזיום, צוזאַמען געלערנט אין אוניווערזיטעט און ביז צו מיין פֿאָטער'ס

רוים און וועלכע ארבייטען געגען די פאליטיק און די געזעצען פון דער רעגירונג.

אין ענגלאנד ווערען די שטימען, וואס פערלאנגען שלום מיט די בויערען, אלץ העכער; זיי זענען נאך אבער אלץ צו שוואך, איבערצושרייען דעם המון און זיינע פיהרער. דער מיניסטער טשעמ־בערלען האט ערשט אין א רעדע ווידער געזאגט, אז די מלחמה מוז געפיהרט ווערען ביז צו איהר גליקליכען סוף. אין די לעצטע דריי חדשים האבען די בויערען פערלארען אין דער מלחמה (געהרג׳עטע, פערוואונדעטע און געפאנגענע) 8000 מענשען. אזא גרויסע אבצעה־רונג אין רעפובליקאנישען חיל מוז אין גיכען פיהרען צו א סוף. די בויערען אבער האלטען זיך נאך אלץ מוטהיג און פערלירען ניט די האפנונג נאך א גאנץ יאהר אויסצוהאלטען די שווערע מלחמה מיט דעם מעכטיגען פיינד.

נאך דער רוסיש־טערקישער מלחמה (אין 78—1877) האט רוסלאנד געפונען וועניג דאנקבארקייט אין די באלקאנישע מלוכות, וועלכע זענען דורך איהר הילף בעפרייט געווארען פון טערקיי. באל־גאריען און סערביען זענען לאנג געגאנגען צוזאמען מיט עסטרייך אין דער פיינדליכער פאליטיק געגען רוסלאנד. די לעצטע יאהרען איז עס אבער אויף די באלקאנען אנדערש געווארען. די מאכט פון רוסלאנד אין די בעפרייטע סלאווישע מדינות ווערט אלץ שטארקער. איצט האט רוסלאנד געטהון א גרויסע טובה דער באלגארישער רע־גירונג, וועלכע האט זיך געפונען אין א שלעכטער פינאנציעלער לאגע. באלגאריען האט אומזיסט געזוכט באנקירען אין אויסלאנד, ביי וועלכע זי האט געוואלט מאכען א הלואה אויף איינצוצאהלען איהרע נייטהיגע חובות. דער טערמין האט זיך אלץ גערוקט נעהנטער און קיין געלד איז ניט געווען וואו צו קריגען. אין דער לעצטער שעה אבער האט די רוסישע רעגירונג מודיע געווען, אז די רוסישע רעגירונגסבאנק לייהט איהר 8 מיליאן פראנק. עס פערשטעהט זיך, אז די פריינד־ליכקייט פון דער רוסישער רעגירונג האט נאך מעהר פערשטארקט אין באלגאריען דעם צוזונד צו רוסלאנד.

י. ל.

בריעף פון ארץ ישראל.

יפו ב׳ תמוז אתתל״ב.

זיך רעטען! — הערט זיך יעצט פון אונז פון אלע זייטען,— פון די ארבייטער, פון די קאלאניסטען, פון די וויינבויער אין אלע קאלאניעס.

—מיר מוזען און ווילען אלע אונזערע קרעפטען אנווענדען און ביז דעם לעצטען מאמענט קעמפפען, אום אונזער לאנד ניט צו פערלאזען!— שרייען אלע. און איין נייער שטראם פון לעבען שפירט זיך איצט אומעטום.

ערגער פון אלעמען איז די ארבייטער. די טעג איז געווען ביי זיי איין אלגעמיינע פערזאמלונג, אויף וועלכער די דעלעגאטען האבען אב־געגעבען דין וחשבון פון דער דעלעגאציאן אין פאריז. די ידיעות האבען אויף אלעמען געמאכט איין זעהר טרויריגען איינדרוק. די ביז איצטיגע פארשטעהערס האבען געמעלדעט, דאס זיי קענען ביי אזא צושטאנד ווייטער ניט ארבייטען, דען פאר א גרויסען טהייל איז איצט געבליבען איין וועג, דאס איז — פערלאזען ארץ ישראל, אום ניט צו שטארבען פאר הונגער. ווער ווייס, מיט וואס דאס וועט זיך ענדיגען, אויב פון דער זייט וועט ניט זיין קיין הילף און קיין ראטה?

ווי ווייט עס איז שווער פאר די ארבייטער צו פערלאזען דאס לאנד און ווי ווייט די קאלאניסטען סטארען זיך ביי דער קלענסטער

טויט איז ער מיט איהם זעהר בעפריינדעט געווען. און דער געזאנדטע האט מיך געבעטען, אז ווען נור איך וועל האבען פרייע צייט, זאל איך קומען פערברייגגען אין זיין הויז. זיין אנלאדונג, פערשטעהט זיך, האב איך גאנץ גערן אנגענומען. דערצו האב איך מיר איבערלעגט, אז זיין הילף קען מיר גאנץ נייטהיג זיין, אז מען וועט געוואהר ווערען פון מיין ארימקייט און איך וועל בלייבען באנקראט, וועט ער מיך דאך קענען ווי עס איז מציל זיין, איך זאל נישט האבען גאר א שלעכטען סוף. אייגענטליך האב איך אליין נישט געוואוסט, ווי אזוי ער קען מיר בעהילפיג זיין, פון דעסטוועגען, האב איך גערעכענט, אז עפיס טהון פאר מיר וועט ער מוזען און וואס צו טהון וועט ער שוין געפינען. אנטרויען איהם אלץ, וואס איז מיט מיר געשעהן, אויס־זאגען איהם מיין סוד, איז שוין צו שפעט געווען — ניין, דאס האב איך יעצט שוין נישט געקענט טהון, איך בין שוין צו טיעף אריינגעפאהרען אין דעם עסק, און ווענינגסטענס. אזוי טיעף, אז איך האב דאס נישט געקאנט אנטרויען א נייעם בעקאנטען; דערצו האב איך ביי מיר אין הארץ די האפ־נונג נישט געהאט פערלארען. חאטש איך האב אלץ געלעבט אויף בארג, האב איך דאך נישט פערגעסען, ווי איך האלט אויף דער וועלט און גע־לעבט שפארזאם,— אז איך זאל בכח זיין אבצוצאהלען מיינע חובות פון דעם שפעטערדיגען געהאלט. געננוי האב איך אפילו נישט געוואוסט, ווי גרוים מיין געהאלט וועט זיין, דאך האב איך מיך משער געווען, אז עס וועט זיין איין ארענטליכער, ווייל אין בריעף איז דאך געשטאנען געשריבען, אז איך וועל מיר קענען אויסקלויבען א שטעל, וואס מיר וועט געפעלען. אז איך וועל געפעלען און אז איך וועל צו יעדער שטעל טויגען, דערין בין איך זיכער געווען. דעריבער איז ביי מיר אויסגעקומען, אז איך וועל קריעגען געהאלט פון 600 ביז 1000 פונט א יאהר. לאמיר אננעהמען אז דאס ער־שטע יאהר וועל איך קריעגען נור 600 פונט און פון יאהר צו יאהר וועט מען מיר מוסיף זיין — איך וועל דאך געטריי דיענען — ביז אויף טויזענד. מיינע חובות ביז יעצט טרעפען אן נור א האלב פון מיין געהאלט אין ערשטען יאהר, געלד האט מען מיר צוגעטראגען פון אלע זייטען, מען האט מיך געבעטען, איך זאל בארגען, נאר איך האב אסך אבגעזאגט און נישט געוואלט צונעהמען, און מיין אלע חובות בעטרעפען יעצט אנ׳ערך פון 300 פונט, בלייבט מיר נאך אויף דער הוצאה פון ערשטען יאהר 300 פונט. פון דעם געהאלט פון צווייטען יאהר האב איך גערעכענט אויסצו־קומען ביז צום ענדע פון חדש, ווען די ברידער וועלען צוריקקומען און איך וועל ווערען אויפ׳ן רעכטען אמת א מענש, און אלזא איז ביי מיר געבליבען, אז מיינע בעלי־חובות וועל איך אויסצאהלען מיט אנווייזונגען אויף מיין גע־האלט אין די ערשטע צוויי יאהר.

ביים טיש אין געזאנדטענס שטוב זענען מיר געזעסען 14 פערשוין, גאר גרויסע לייט דהיינו: איך, דער הערצאג און די הערצאגין .S מיט זייער טאכטער, גראף .N לארד און לעדי .P און נאך עטליכע, אויך מענשען, נאר אהן ראנגען און טיטלען, דער געזאנדטע, זיין ווייב, זיין טאכטער און ווינם א אנסט א יונג מיידיל פון 22 יאהר, אין ענגלענדערין גאר א שענע אין וועלכע איך האב מיך אין פערלויף פון צוויי שעה כמעט ווי פערליעבט, פונקט אזוי ווי זי אין מיר — וואס איך האב געקאנט בעמערקען און וויסען אויף קלאהר אהן ברילען אפילו קוקענדיג. דערצו איז נאך איין גאסט גע־ווען, איין אמעריקאנער,— נאר איך האפ צופיעל אוים מיט מיין מעשה. בשעת ווען די גאנצע געזעלשאפט איז געזעסען אין סאלאן און מיט בענג־שאפט געווארט אויף דאס עסען און האבען אנגעקוקט אביסיל ביין די, וואס זענען שפעט געקומען,— האט דער לאקיי געמעלדעט: מיסטער לארד האסטינגס.

דער נייער גאסט, באלד נאך דעם ווי ער איז פערטיג געווארען מיט דער בעגריסונג, האט זיך גענומען איינקוקען אין מיר מיט אויסגעגלאצטע אויגען, דערנאך איז ער צוגעקומען צו מיר מיט איין אויסגעשטרעקטע האנד. ווי ער איז אבער צוגעגאנגען צו מיר און געוואלט שוין אננעהמען מיין האנד, בלייבט ער פלוצלינג שטעהן און זאגט מיט עפים א טרויריגער מינע:

מענליכקייט דאָ צו פֿערבלייבען, זעהען מיר פֿון דעם, דאָס ווען זיי האָבען נור צו וואָס זיך צוצושלאָגען, זיי זאָלען חאָטש, זייער שטיקיל ברויט פֿערדיענען, בלייבען זיי דאָ גערן, אפילו ווען דאָס איז פֿערבונדען מיט גרויסע שווירינקייטען. איך וועל דאָ ברייננען נור אַפּאָר ביישפּיעלע: פֿון די אַרבייטער, וואָס האָבען פֿערלאָרען זייער אַרבייט אין קעלער, האָבען דריי צוזאַמען בעשלאָסען צו מאַכען איין מעהל־מיהל אין מוֹצא, און די טעג האָבען זיי שוין בעצוינגען די נייטהיגע מאַשינען. איינער פֿון קעלער האָט נעקויפֿט אַ שטיק גאָרטען אין ועד־חנין און אליין האָט ער בעקומען אַ שטעלע אין רחבות אלס ווייגער (פֿון דעם וועל איך שפּרעכען ווייטער). נאָך מעהר איז אָבער אינטערעסאַנט די אונטערנעהמונג פֿון צוויי אַרבייטער צו מאַכען איין מיהל אין דער נייער שטאָדט „באר־שבע“, וועלכע איז פֿינף שעה ווייט פֿון גאַזאַ און בעזעצט מיט בעדואינער. אין דער דאָזיגער שטאָדט האָבען אונזערע אַרבייטער געקויפֿט אַ שטיק בוי־פּלאַץ און נרייטען שוין יעצט צו אַלץ, וואָס מען ברויכט צו דער מיהל. עס איז זעלבסטפֿערשטענדליך, אַז אין דעם אָרט זענען ניט נור ניט קיין יודען, נאָר עס זענען דאָ אַפילו קיין אַנדערע אייראָפּעער איז ניטאָ.

יאָ, פֿון אַזוינע מענשען בעשטעהען אונזערע אַרבייטער, און ווען זיי וואָלטען נור נעהאַט מיט וואָס, וואָלטען זיי אַפּילו גרייט געווען מיט זייער לעבען צו ריזיקירען, נור ניט צו פֿערלאזען ארץ ישראל.

ניט פֿרעהליכער איז עס מיט אונזערע ווייגבויער. זיי שמייסט מען מיט צוואַנציג בייטשען! ערשטענס, האָט מען אָבגעזאָגט פֿון שטעל דעם הויפּט־ווייגער, וועלכער האָט דורך זיין גרויסע קענטענים און דורך זיין אַרבייט פֿערשאַפֿען דעם ראשונ׳ער ווייין אַזאַ פֿיינעם נאָמען אין דער וועלט און וועלכער האָט געבראַכט דערצו, אַז דער ראשונ׳ער ווייין האָט גע־קראָגען איין גילדענע מעדאיל אויף דער פּאַריזער וועלטאויסשטעלונג.

דאָס האָט אָבער זעהר פֿיעל מיה נעקאָסט דעם הויפּטווייגער, ביז ער איז צו דעם געקומען. און ווען מיר וועהרען איהם אָן, פֿערלירען מיר אויך די זיכערהייט, אַז עס וועט ווייטער אַזוי געזאָרגט ווערען פֿאַר דעם ווייין און פֿאַר דעם האַנדעל ווי ביז איצט. וואָס פֿאַר אַ פּרייזען עס וועלען שוין דאַן זיין אויף די טרויבען?... אָבער אין פּאַריז וויל מע פֿון די אַלע זאַכען גאָר ניט וויסען, עס איז רעכט געווען די שטעלע פֿון דעם אַלטען נעניטען ווייגער אָבצוגעבען אַ יונגען מאַן, וועלכער האָט אויף זיין לעבען קיין קעלער געזעהען!... די קאָלאָניסטען פֿון ראשון־לציון האָבען אַזוי פֿיעל מוֹחה געהאַט, געגען דעם צו פּראָטעסטירען אין אַ בריעף צו ה׳. פּאַריענטי און דעם יונגען גערטנער האָט מען געבעטען פֿערבלייבען ביי זיין פֿאַך, אָבער דאָך מיט דעם איז די זאַך ניט געהאָלפֿען. מען האָט איין צווייטען קאַנדידאַט בעשטימט, דעם ווייגער פֿון זכרון יעקב, וועלכער איז אָבער פֿיר די גרויסע און פֿעראַנטוואָרטליכע אַרבייט. וואָס שטעהט פֿאַר אין די גרויסע ראשונ׳ער קעלערס נאָך ניט געוואַקסען. נאָר אין פּאַריז קימערט מען זיך וועגען דעם גאַנ׳ץ וועניג. די ענערגישע, טרייע און טיכטיגע אַרבייט פֿון דעם אַלטען ראשונ׳דע ווייגער, וועלכע אוז אומעטום אַנערקענט, וויל ניט אַנערקענט ווערען פֿון די נייע פֿאַרשטעהער פֿון אונזער ישוב.... צווייטענס, האָט מען שוין נעגעבען קלאָר צו פֿערשטעהן, דאָס אויך דעם יאָהר וועט מען וואַרפֿען ווייטער די מקחים אויף די טרויבען. ווי דער באַראָן האָט געשריבען די לעצטע טעג אין אַ בריעף צו די קאָלאָניסטען איז רעכט, עס זאָלען זיין אַזעלכע פּרייזען, דאָס עס זאָל ווירקליך ניט לוינען אַפּילו אַראָבצונעהמען די טרויבען פֿון די נערטנער; נאָר שוין נאָך דעם בעסערן פֿאַל רעכענט מען, עס זאָל זיין דאָס יאָהר 15 פֿראַנק אַ קאַנטאַר פֿאַר אַלע פֿראַנצויזישע סאָרטען און 30 פֿר. פֿאַר די פֿיינע — ווי מוסקאַט, סאַטערן,

— וייט מוחל, מיר דאַכט זיך, אַז איהר זענט מיר בעקאַנט —

— נו, גוטער ברודער, דו קענסט מיך.

— ניין, דו ביזט דאָס דער...

— די גרויסע חיה מיט דער וועסטיל־קעשענע? אוודאי יאָ, דו קענסט מיך גאַנץ אָפֿען רופֿען מיט דעם צונאָמען ביים טיש, איך בין שוין דערמיט געוואָהנט.

— אַזוי, אַזוי! אַזוי אומגעריכט! איך האָב שוין עטליכע מאָל געזעהן דיין בילד אָבגעדרוקט מיט דעם צונאָמען, אָבער מיר איז גאָר נישט איינגעפֿאַלען, אַז דו ביזט דאָס העברי אַדאַמס. עס איז דאָך נאָך נישט קיין האַלב יאָהר, ווי דו האָסט אין סאַן־פֿראַנציסקאָ געהאַט אַ שטעל אין סאַפּינקס קאַנטאָר, וואו דו האָסט נאָך ביינאַכט מיט מיר צוזאַמען געאַרבעט צו אָרדענען די ביכער פֿון די קוילען־גרובען... געדענקסט? און מיך זאָל דאָס חלומ׳ען, אַז איך וועל דיך טרעפֿען דאָ אין לאָנדאָן אַלס אַ בעריהמטען מיליאָנער און אַ בעוואוסטען מענשען אין דער גאַנצער שטאָדט! עפּיס אַ מין ווילדע געשיכטע! איך קען דאָס גאָר נישט פֿערשטעהן, נישט בעגרייפֿען, ווי אַזוי? לאָז מיך אַביסיל צו זיך קומען.

— דעם אמת זאָגענדיג, לאָרד, ווייס איך אַליין נישט, וואָס עס טהוט זיך מיט מיר. איך בין פּונקט אַזוי פֿיעל פֿערוואונדערט ווי דו.

— למען השם וואָס איז דאָס עפּיס?! הער, דאַכט זיך, היינט איז דריי חדשים ווייט מיר זענען צוזאַמען געגאַנגען אין מינער׳ס רעסטאָראַן.

— ניין, האָסט אַ טעות, אין אואיט׳ס רעסטאָראַן.

— יאָ, דו ביזט גערעכט. און אואיט׳ס. געדענקסט? ווייגער צוויי האָט מען זיך געהייסען געבען אַ קאָטלעט און טהיי. נאָך דעם האָבען מיר זעכס שעה צוזאַמע געאַרבעט און געשוויצט איבער די ביכער, איך האָב דיך דעמאָלט אָנגערעדט מיט צופֿאָהרען מיט מיר קיין לאָנדאָן און האָב מיך אונטערגענומען די אורלויב צו שאַפֿען אין קאַנטאָר, און דיך פֿריי אויס־צוהאַלטען אויף מיין הוצאה, און האָב דיר נאָך צוגעזאָגט אַ פֿערדיענסט, אַז איך וועל מיין געשעפֿט אויספֿיהרען, און דו האָסט בשום אופֿן נישט געוואָלט הערען דערפֿון, ווייל דו האָסט נישט געוואָלט שטעלען אויף ריזיקע. און דאָ — נאַ דיר! ווי קומסט דו אַהער? ווי אַזוי ביזט דו פּלוצלינג אַזוי רייך געוואָרען? וואָס איז, גוטער ברודער?

— גאָר צופֿעליג. עס איז אַ לאַנגע געשיכטע, אַ גאַנצער ראָמאַן. קען מען זאָגען. איך וועל דיר אַלץ דערצעהלען, נאָר נישט יעצט.

— ווען דען?

— סוף חדש ערשט.

— דאָס הייסט, איך האָב נאָך 14 טאָג צו וואַרטען, ניין, דאָס איז צו פֿיעל. אין אַ וואָך, יאָ?

— ניין! איך קען נישט. דו וועסט שוין געוואהר ווערען פֿאַר וואָס. ווי געהט עס דיר מיט דיינע געשעפֿטען?

ער האָט געמאַכט זעהר אַ טרויריגע מינע און זאָגט מיט אַ זיפֿץ:

— דו ביזט גאַנץ גערעכט געווען. הלואי וואָלט איך דאָ אהער נישט געקומען. עס איז גלייכער דערפֿון נישט צו רעדען.

— ניין, דו מוזט מיר דערצעהלען, וואַרט, מיר וועלען אַהיימקומען, וועסט דו דערצעהלען.

(ענדע קומט)

מאלבעק א. ז. וו. ! די קאלאניעס ווי גדרה, פתח־תקוה, רחבות, וועלכע מוזען נאך פיהרען די טרויבען אין קעלער, וועלען נאך האבען 5 פר. בילינער, דען דאס קאסט זיי דאס צושטעלען ביז ראשון.

ווער עס האט נור א בעגריף פון וויינגערטנער, און פון פרייזען אויף טרויבען קען פערשטעהן, וואס הייסט 10 פר. א קאנטאר אליקאנט (22 ½ קאפ. א פוד) ! אדער 25 פר. א קאנטאר סאטערן (40 קאפ. א פוד) !

עס פערשטעהט זיך, אז אזא לאגע האט ארויסגערופען א גרויסע בעוועגונג צווישען א גרויסען טהייל פון אונזערע וויינבויער.

— סיי ווי סיי — זאגען זיי —, זענען מיר ביי די פרייזען פערלארען; און צו דעם איז אויך דאס געלד, די 22 קאפ. פאר דעם פוד אליקאנט אדער קאריניאן ווייטער בעטלער ברויט, אזוי שרייט נאך די אדמיניסטראציאן ביז היינט. גענוג אבער בעטעל ברויט ! מיר וועלען פראבירען איין מאל פאר אלע מאל אליין טהון וואס מיר וועלען קענען, אום זיך אונזער זעלבסטשטענדיגקייט צו ערווערבען !... ברויט מיט וואסער, נאר אייגענעם ! אבער מיר זענען נאך זיכער, דאס מיר וועלען קיינע ערגערע רעזולטאטען מאכען ווי די סאראנער אדער חייפער דייטשען, אדער אלע אנדערע וויינבויער אין ארץ ישראל. און מיט דעם וועלען מיר אם בעסטען בעווייזען, ווער עס האט שולד אין דעם, דאס ביי דער אדמיניסטראטיווער הנהגה מיט די גרויסע מיליאנען, מוזען מיר אלע אונטערגעהן ?! ....

און מערקווירדיג ! ביים דער ערשטען שריט נאך דעם אכצעהן־יעהריגען שלאף, האבען די „אונפעהיגע קאליקעס" געוויזען וואונדער ! זיי האבען געעפענט זייערע אויגען, אויסגעגלייכט זייערע הענד, אויסגעגלייכט זייערע צובראכענע רוקענס און אנגעהויבען מיט זייערע לעצטע קרעפטען צו ארבייטען.

די קאלאניסטען פון גדרה האבען געמאכט צווישען זיך איינינע חברות און האבען מיט גרויס שוועריגקייט בעקומען די נייטהיגע מיטלען, צו מאכען די פארבערייטונגען אליין אויסצוארבייטען זייערע טרויבען עס איז אויסגעבויט געווארען ביז צעהן גרויסע בירקעס (באסיינען), פון דעם ווייז אויסצוארבייטען קאניאק, זיי רעכנען ביז 1000 קאנטאר אליין צו פערארבייטען, די איבריגע נור א 600 — 500 קאנטאר וועלען זיי געבען אין ראשונ'ער קעלער.

אין רחבות איז די טעג געווארען א געזעלשעפט פון מעהרערע קאלאניסטען צו מאכען פון א טויזענד קאנטאר ווייז ; זיי האבען שוין די נייטהיגע פעסער, פרעסען א. ז. וו. אויסגעשריבען פון אייראפא און אלס ווינער האבען זיי גענומען דעם געוועזענעם געהילפע אין ראשונ'ער קעלער. אויך א טהייל האט מען פערקויפט ירושלימ'ער ווינערם.

פון ראשון ווערט געמאכט איין פראבע צו שיקען פרישע טרויבען אין אלעקסאנדריען, ביירוט, פארט־סאיד. אויך איינינע וועלען אליין ווייז מאכען.

דאסזעלבע זעהען מיר אין פתח תקוה און אפילו אין ועד־חנין. פון חדרה האבען די ברידער ח־ן געדונגען א פלאץ אין יפו מיט וואסער, בירקעס און וועלען אהער ברייננען זייערע טרויבען אום אויף דעם פלאץ צו מאכען ווייז.

ווי עס איז פון איין זייט זיך צו פרעהען צוזעהענדיג די פרישע ארבייט' דאס פרישע לעבען פון אונזערע קאלאניסטען, איז פון דער אנדער זייט אבער אויך צו בעדויערן; דאס יעדער שריט קומט אן מיט אזוי פיעל שוועריגקייטען און דאס עס איז אין ערגיץ ניטא קיין ראטה און קיין הילף...

אבער עס וועט דאך מוזען דורכ־ברעכען : איצט מעהר ווי שטענדיג מוזען אונזערע קעמפפער געדיינקען אונזער אלטען : „אם אין אני לי מי לי ?" עס וועט זיכער זיי קאסטען פיעל מיה, זיי וועלען אויך פיעל פעהלער מאכען, אבער נור אויף דעם וועג פון זעלבסט־הילף קענען זיי האפען זיך צו רעטען.

דאס צופאלען אויף איינצעלנע קליינע גרופען אהן איין אלגעמיינעם פלאן ווי אזוי די טרויבען צו פערארבייטען און ווי אזוי די וויינען צו פערקויפען—וועט זיי ווייזען, ווי נייטהיג עס איז זיך צו פעראיניגען אין א גרויסע געזעלשאפט, וועלכע זאל זיין געגרינדעט אויף פראקטישע און פעסט־געשטעלטע יסודות, נאר דאס וועט שוין זיין דער צווייטער שריט. דער ערשטער שריט איז שוין אבער געמאכט געווארען נאך דעם אכצעהן־יאהריגען שלאף, נאך דעם אכצעהן־יעהריגען גלויבען נור אין איין מענשען, אין איין בשר ודם.... אויף דעם וועג איז אויך צו האפען דאס אונזערע ברידער וועלען זיי אויך ניט פערלאזען און מיט אלע קרעפטען מיטהעלפען, זיי זאלען קענען ערגרייכען איין זיכערעס און זעלבסטשטענדינעם לעבען.

דער אלטער ציוניסט.

יודישע שטעדט און שטעדטליך.

א יודישער טשינאווניק. א יוד מיט א מעדאיל. סאטיריקער ה' טביוב.

מיר זענען פון לאנגע יאהרען געוואהנט אנרופען די ראבינער מיט א צונאמען „יודישע טשינאווניקעס". אונטער דעם נאמען מיינט מען אזוינע ראבינער, וועלכע האבען גערעכענט, אז זייער ראבינעריי בעשטעהט נור אין פיהרען די ביכער פון טוידטע און לעבענדיגע און נעהמען דריי־ערליך פאר חתונה־קוויטליך. אין דער דרייגארענדיגער ליטעראטור פון די רוסישע יודען איז א סך געשריבען געווארען וועגען די יודישע טשינאווניקעס, איינער פון אונזערע פאעטען האט אפילו געשריבען שירים מיט דעם נאמען „דער יודישער טשינאווניק". נאר אז א ראבינערשטעל זאל פערנעהמען טאקי איין אמת'ער טשינאווניק איז נאך קיין איינציג מאל ניט פארגעקומען פון ששת ימי בראשית, זייט עס זענען בעשאפען געווארען ראבינער אויף דער וועלט.

נאר דאס, וואס קומט ניט פאר מיט קיין פאלק אויף דער וועלט, קומט פאר מיט יודען : אז פרעה האט געהייסען אלע זכרים ארייננווארפען אין טייך אריין, האבען זיך יודען געמעהרט און געפרוכפערט מעהר ווי אלע פעלקער ; ווען יודען זענען ארויסגעגאנגען פון מצרים, זענען זיי דעם ים דורכגעגאנגען אין דער טרוקעניש, און די מצרים, וואס האבען זיי נאכגעלאפען, זענען אלע אין ים איינגעזונקען געווארען ; יודען האבען זיך געשפייזט אין דער מדבר מיט מן און דערנאך זענען זיי געווארען א גרויס פאלק. אין די צוויי טויזענד יאהר, זינט דער בית־המקדש איז חרוב געווארען, זענען פיעל אנדערע גרויסע פעלקער אונטערגעגאנגען, אז פון זיי איז קיין זכר ניט געבליבען, און דאס יודישע פאלק לעבט עד היום אין די יודישע שטעדט און שטעדטליך מיט בתי־מדרשים, מיט הקדש'ן, מיט מקוות, מיט בעלי טאקסעס, מיט יודישע גבירים, מיט שוחטים, דיינים, רבנים, מיט ראבינער און מיט דעסטגלייכען גוטע זאכען, און די גאנצע וועלט וואונדערט זיך אויף דאס יודישע פאלק, וואס

עס קומען פֿאַר מיט איהם אַזוינע זאַכען, אַנדערש ווי ביי אַלע אַנדערע פֿעלקער.

און אַט איצטער איז ווידער פֿאָרגעקומען מיט יודען אַ וואונדערליכע זאַך אין דער גרויסער שטאָדט אָדעס, וואו עס צעהלט זיך 150 טויזענד יודען.

אין אָדעס האָט זיך פֿון לאַנגע יאָהרען אָן געפֿונען איין ראַבינער מיט צוויי פּאָמאָטשניקעס. מיט אַ יאָהר 6 צוריק איז געשטאָרבען דער ראַבינער און מען קלויבט אַ ראַבינער שוין זייט 6 יאָהר און מען האָט נאָך אַלץ ניט אויסגעקליבען; פֿאַר וואָס, פֿאַר ווען האָט מען אין אַזאַ לאַנגע צייט ניט אויסגעקליבען, ווייס קיינער ניט, אָדער מען האַלט עס בסוד סודות און איך בין ניט מהויב אויסצוזאָגען אַ סוד פֿון חדר. די אָדעסער ראַבינעריי האָבען די גאַנצע 6 יאָהר געפֿיהרט די צוויי איבערגעבליבענע פּאָמאָטשניקעס און זיי האָבען עס אַזוי לאַנג געפֿיהרט, ביז איינער איז געשטאָרבען און דער צווייטער איז קראַנק געוואָרען און געמוזט אַוועקפֿאָהרען קיין אויסלאַנד זיך קורירען. און די אָדעסער קהלה פֿון 150 טויזענד יודען איז אין גאַנצען געבליבען אָהן אַ ראַבינער.

יודען זענען אַ וואונדערליך פֿאָלק, נאָר די אָדעסער יודען זענען נאָך וואונדערליכער, זיי וואָלטען זיך ווייטער בעגאַנגען אין גאַנצען אָהן אַ ראַבינער, זיי האָבען זיך עפּיס ווי דערפֿרעהט. וואָס זיי האָבען זיך ענדליך אין גאַנצען בעפֿרייט פֿון די ראַבינער, נאָר דאָ האָט שוין די נאַטשאַלסטווע, וואָס קוקט אומעטום מיט טויזענד אויגען, אַז עס זאָל זיין אומעטום אָרדענונג, ניט געקענט ליידען און האָט אָנגעהויבען שרייען אויף אָדעסער יודען:

— קלויבט אייך אויס אַ ראַבינער!

אָדעסער יודען שווייגען.

— קלויבט אייך אויס אַ ראַבינער!! טופּעט מיט די פֿיס דאָס נאַטשאַלסטווע.

אָדעסער יודען שווייגען. וואָרום זאָגען נאַטשאַלסטווע, אַז אָדעסער יודען קענען זיך אין גאַנצען בענעהן אָהן אַ ראַבינער, פּאַסט עפּיס ניט.

— אַ איהר שווייגט, איהר דאַרפֿט ניט קיין ראַבינער, איהר ווילט ניט זיין קיין יודען, מיר וועלען אייך ווייזען, אַז איהר מוזט בלייבען יודען! האָט נאַטשאַלסטווע געזאָגט און באַלד אויף דער אָדעסער ראַבינערשטעל געזעצט אַ טשינאָווניק, ניט מיט קיין צונאָמען, נאָר איין אמת'ן טשינאָווניק—אַ „דיעלאָפּראָ'זוואָדיטעל“ פֿון דער אופּראַווע.

איך בין זיכער, אַז דער טשינאָווניק פֿון דער אופּראַווע איז איינער פֿון די לייטישסטע, פֿיינסטע, ליעבסטע, געבילדעטסטע מענשען, נאָר ווי קומט אויף אַ ראַבינערשטעל אַ טשינאָווניק פֿון דער אופּראַווע?

ווי קומט? אַזוינע שאַלות קומט אָפּט אויס צו פֿרעגען ביי אונז יודען.

ווי קומט, אַז אויף דער אויסשטעלונג פֿון לאַנדווירטשאַפֿט אין ל ו ב ל י ן זאָל אַ יוד בעקומען אַ מעדאַיל פֿאַר פֿעטע הזרים, וואָס מען האָט זיי גוט ערצויגען.

ווי קומט עס, אַז צווישען יודען זאָל זיך געפֿינען אַ יודישער שרייבער, וואָס זאָל זיך בעריהמען אין אַ יודישער צייטונג מיט אַזאַ לשון: „איך דער מענש, האָב פֿון מיין יוגענד אָן ביז דעם הייניגען טאָג פֿיינד געהאַט תּכלית שׂנאה דעם יודישען זשאַרגאָן און אין אמת אַליין האָב איך נישט „מתנף“ געווען מיינע הענד מיט שרייבען אין דעם לשון, נור איין מאָל אין מיין לעבען האָב איך צו ליעב אַ מיידיל מיט שענע אויגען אָנגעשריעבען אַ ליעד אויף זשאַרגאָן“.

דער דאָזיגער מין שרייבער איז ה' טביוב און די יודישע צייטונג, אין וועלכער ער שרייבט די טייערע ווערטער, איז נעביך דער אָרימער „המליץ“ (נו' 130—132), וואָס דרוקט אַ ל ע ס.

איך פֿרעג: קען דען מיט אַ בעסערען לשון שרייבען אַ מאַרק־יודינע?

נאָר פֿערשטעהט איהר מיך, די גאַנצע זאַך איז, וואָס ה' טביוב האַלט זיך, אומשטיינס געזאָגט, פֿאַר אַ „סאַטיריקער“ און, אַבי זיינע לעזער זאָלען לאַכען, שטעלט ער זיך ביי קיין זאַך ניט אָב און קיצעלט דעם עולם מיט אַזוינע חכמות און מיינט, אַז מען וועט פֿון זיין פֿיש־מאַרק־לשון לאַכען.

וועלענדיג נאָכמאַכען די „סאַטיריקער“, פּרעפּעלט ה' טביוב ווייטער אין „המליץ“, אַז מיט דער געשיכטע מיט דעם מיידיל, פֿאַר וועלכע ער האָט געשריעבען אַ ליעד, מיינט ער ניט צו געבען מאַטעריאַל פֿאַר זיין ביאָגראַף; — ער איז בטוח, אַז אַלע שרייבער, סיי די יונגע סיי די אַלטע האָבען איהם פֿיינד.

ווי קומט אָבער צו יודען אַזאַ רעדאַקציאָן, וואָס דרוקט אַליין זשאַרגאָנישע „בלעטער“ און האָט די העזה צו בעשמוצען דאָס פֿאָלק און זיין שפּראַך? ווי קומט צו יודען אַזאַ שרייבער, וואָס זאָל האָבען די חוצפּה אַזוי צו רעדען איבער די שפּראַך, אין וועלכער עס רעדט דער גרעסטער טהייל פֿון יודישען פֿאָלק זייט הונדערטער יאָהרען? נאָר ווי קומט אויך צו יודען אַזאַ יודישער גוטבעזיצער, וואָס בעקומט אַ מעדאַיל פֿאַר גוטע, פֿעטע, ערצויגענע חזרים?

דער תירוץ איז, אַז אונזער גאַנצעס לעבען איז פֿול מיט וואונדער, און דערום קען ביי אונז אַלץ פֿאָרקומען, אַלץ, וואָס ביי קיין אַנדער אומה ולשון קען קיינמאָל ניט פֿאָרקומען.

א מ ת.

די יודישע וועלט.

עסטרייך. * * * יודישע נאַציאָנאַליטעט. מיט עטליכע יאָהרען צוריק האָבען די יודיש־נאַציאָנאַלע סטודענטען אין קראָקאָ אויפֿגעקלעבט אין דער אוניווערזיטעט איין אויפֿרוף צו די יודישע חברים, אַז זיי זאָלען נישט פֿערלייקענען זייער נאַציאָנאַליטעט און ביים איינשרייבען זיך אין אוניווערזיטעט זאָלען זיי אָנגעבען אַז זייער נאַציאָנאַליטעט איז די י ו ד י ש ע. דאָסזעלבע האָבען געטהון די סטודענטען אין לעמבערג און די זאַך האָט דאַמאָלס אַרויסגערופֿען אַ רעש און אַ בעוועגונג. די שול־בעהערדען האָבען אָנפֿאַנגס נישט געוואָלט אָנערקענען די „נייע“ נאַציאָנאַליטעט, נאָר די קראָקויער און לעמבערגער סטודענטען האָבען זיך געהאַלטען דערביי, אַז זיי זענען גאָר נישט אַנדערש ווי י ו ד ע ן און זייער נאַציאָנאַליטעט איז די יודישע. וויפֿיעל יודישע סטודענטען אין די ביידע אוניווערזיטעטען האַלטען זיך נאָך איצט פֿעסט ביי דעם בעשלוס און וויפֿיעל עס פֿערלייקענען זייער יודישע און טשעפּען זיך צי צו אַנדערע נאַציאָנאַליטעטען ווייסען מיר נישט. לעצטענס האָבען מיר זיך איבערצייגט, אַז ליידער ניט אַלע יודישע סטודענטען האַלטען עס פֿאַר אַ כבוד צו געהערען צו דער יודישער נאַציאָנאַליטעט: אין ק ר א ק א איז געווען איין אסיפה פֿון גאַליצישע סטודענטען, וועלכע האָבען היי־יאָהר געענדיגט דאָס גימנאַזיום און טרעטען איצט איין אין אוניווערזיטעט. ביי דער אסיפה זענען אויך געווען רוטהעניש און יודישע סטודענטען. צום שלוס פֿון דער אסיפה האָט מען פֿאָרגעלעגט אָנצונעהמען אַ רעזאָלוציאָן פֿון פֿערשיעדענע פּונקטען; די רעזאָלוציאָן האָט זיך אָנגעהויבען מיט די ווערטער: „די פֿערזאַמעלטע פּוילישע יוגענד בעשליעסט א. ז. וו.“ די רוטהענען האָבען געפֿאָדערט אַז מען זאָל שרייבען: „די פּוילישע און רוטהענישע יוגענד“ און דערויף האָבען זיך אַלע פֿערזאַמעלטע געאייניגט. נאָר ווי עס איז אויפֿגעשטאַנען אַ יודיש־נאַציאָנאַלער סטודענט און האָט פֿערלאַנגט, אַז עס זאָל אויך בעריקזיכטיגט ווערען די יודישע נאַציאָנאַליטעט, דאָ האָט זיך אָנגעהויבען אַ ויכוח אַזוי ווי איבער עפּיס אַ „נייע ערפֿינדונג“ און מאַנכע יונגע „יודישע פּוילען“ האָבען געאַרבייט מעשים, אַז מען זאָל זיי חס ושלום נישט אַבזאָגען פֿון דער „פּוילישער נאַציאָנאַליטעט“. מאַנכער פֿון די אמת'ע פּוילישע יונגעלייט האָט אפילו איינגעזעהען, אַז די יודען וועלכע בעקענען זיך צו זייער אייגענער נאַציאָנאַליטעט האָבען זיך נישט וואָס צו שעמען און זיי האָבען טאַקי דאָס פֿולע

רעכט דערצו, נאר וואס העלפט עס אז יודען אליין ווילען נישט ?... דער סוף איז געווען, מען האט אנגענומען א רעזאלוציאָן אים נאמען פון דער „פערזאמעלטער יוגענד", אהן א שום פירוש פון נאציאנאליטעטען, און — דאס „יודישע פאלענטהום" איז ניצול געווארען פון א סכנה!

* * * די לעמבערגער געמיינדע האט בדעה צו גרינדען א שולע צום אויסבילדען פון רעליגיאנס לעהרער, דער גאליצישער לאנדטאג האט בעשלאסען צו געבען דער שולע אונטערשטיצונג 2000 קראָנען יעהרליך. אמת, עס האט זיך געפונען אנ'אנטיסעמיטישער אבגעארדנעטער, וועלכער איז ארויסגעטרעטען געגען דער שטיצע, נאר איינער פון די „יודישע" אבגעארדענטע האט מבטיח געווען אז אזא שולע איז אים שטאנד דורכצופיהרען די אסימילאציאָן פון יודען, ווייל עס וועט געלערנט ווערען „יודישע רעליגיאָן אין פוילישען גייסט", און דער בעשלוס פון לאנדטאג איז אנגענומען געווארען.

*

רוסלאנד. — די פעברואר אסיפה אין אדעס. נור איצט האבען מיר ערהאלטען די געדרוקטע בעשליסע פון דער אספה פון „חובבי ציון" וועלכע איז געווען אין אדעס דען 11-טען ביז'ן 14 פעברואר 1901.

בעשליסע,

וועלכע מען האט אנגענומען דעם 11—14 פעברואר 1901 אויף די אסיפות אין אדעס.

A. די טהעטיגקייט פון קאמיטעט.

1) ביז דער קינפטיגע אספה כללית וועט זיך דער קאמיטעט נישט פערנעהמען מיט גרינדונג פון נייע קאלאניעס (אויסער אויב ער וועט בעקומען אויף דעם בעזונדער געלד)·

2) דער קאמיטעט דארף בעזונדערס לעגען זיינע קרעפטען אין גלייכער מאס אויף די דאזיגע 3 זאכען: 1) אויף הויבען דעם מאראלישען שטאנד אין די קאלאניעס; 2) קויפען ערד און 3) ערפארשען די תנאים פון דער קאלאניזאציאָן און צוגרייטען פאר איהר די נייטהיגע מיטעל.

3) די אסיפה כללית האלט די ארבייט פון קאמיטעט צו שטיצען די אלטע קאלאניעס נישט פאר איין עיקר, נאר פאר א בייזאך.

4) דאס געלד, וועלכעס דער קאמיטעט גיט די קאלאניסטען, דארף ווערען געגעבען נור בתור הלואה.

5) דער קאמיטעט איז מחויב צו מאכען אלע הכנות, כדי צו קריגען איין ערלויבניש אויף קויפען ערד אין ארץ-ישראל און עפענען אבטהיילונגען פון דער חברה אין רוסלאנד.

6) די פראטאקאלען פון די אסיפות דארפען ווערען תיכף אונטערשריבען און במשך פון 7 טעג ווערען ארייגעשיקט אין די רעדאקציעס פון די צייטונגען צום פערעפענטליכען. *)

7) דער קאמיטעט איז מחויב צו זארגען, אז אין די צייטונגען זאלען אפטמאל ווערען געדרוקט ריכטיגע און פאלקאמענע ידיעות וועגען דעם מהלך פון ענין אין לעבען פון די קאלאניסטען און ארבייטער אין ארץ-ישראל.

B. דער יפו'ער ועד-הפועל.

8) דער יפוער ועד הפועל דארף בעשטעהען פון איין פארשטעהער פון אדעסער קאמיטעט. וועלכער בעקומט שכירות, 2 יפו'ער פערטרעטער אהן שכירות און 2 פארשטעהער פון די קאלאניסטען און ארבייטער. דער ועד-הפועל איז בעפאלמעכטיגט צו טהון לויט זיין פערשטאנד מיט דעם געלד, וועלכעס איז בעשטעטיגט לויט דער סמיעטע.

C. אלגעמיינע בעשליסע.

9) די אסיפה בעשליעסט, אז איהרע החלטות איז דער קאמיטעט מחויב מקיים צו זיין.

10) די אסיפה דאנקט דעם קאמיטעט דערפאר, וואס ער האט פערעפענטליכט צו דער צייט פון אסיפה דעם ספר וועגען דער רעוויזיאָן פון די קאלאניעס, און זייער בעשרייבונג.

איינריכטונג פון די קאלאניסטען און ארבייטער.

11) די אסיפה האט בעשלאסען, אז אלע חובבי ציון זענען מחויב ווייטער צו זאמלען געלד אויף דעם ארבייטער-פאנד, כדי צו פערגרעסערען איהם וועניגסטענס ביז דער סומע פון 200,000 פראנק.

די יפו'ער שולען.

(בעשליסע וועלכע זענען אנגענומען געווארען אויף דער בעראטהונג פון קאמיטעט מיט איניגע דעלעגאטען).

1) פון אנפאנג פון קומענדיגען לערנ-יאהר דארפען די יפו'ער שולען ווערען ארויסגענומען פון אונטער דעם רשות פון דער הברה „כל ישראל חברים".

2) די השגחה אויפ'ן סדר הלמוד אין די שולען און דאס זוכען מיטלען און אויסגעבען געלד ווערט ארויפגעלעגט אויף א בעזונדערע קאמיסיאָן, וועלכע איז געווארען אויסגעקליבען פון 7 אדעסער און 5 פרעמדע מיטגליעדער.

---

*) דער קאמיטעט רעכענט זיך לוידער ניט מיט דער דאזיגער גערעכטער פאדערונג פון דער אסיפה כללית און דרוקט די פראטאקאלען מיט א האלב יאהר שפעטער. א שענע ווירטשאפט! אנמערקונג דער רעדאקציאָן.

3) דער אדעסער קאמיטעט אסיגנירט אויף די אויסהאלטונג פון די שולען דיזעלבע סומע ווי אין די פאריגע יאהרען.

— ביז אהער זענען יודען, וועלכע האבען געענדיגט פראגימנאזיען און רעאלשולען פון 4 און 6 קלאסען און איינגעטרעטען אין די העכערע קלאסען פון גימנאזיום און רעאל שולע, נישט אונטערגעפאלען דער בעגרענצונג פון די פראצענטען, ווייל עס האט זיך גערעכענט אז זיי געהען איבער פון איין קלאס אין אנדערען, דורך דעם איז אויפגעקומען אז אין די לעצטע קלאסען פון גימנאזיום און רעאלשולע זענען געווען יודישע שילער מעהר ווי נאך דעם פראצענט נאך, דער מיניסטער פון פאלקסבילדונג גענעראל וואננאווסקי האט דערום געהייסען אכטונג געבען, אז מען זאל אין די לעצטע קלאסען גימנאזיום און רעאלשולע נישט ארייננעהמען יודישע שילער איבער דער נארמע.

-- אין ניקאלאיעוו האט א מלמד געגעבען א יונגעל א פאטש, וועלכער האט איהם געריהרט דעם מוח, אויף דעם פנים פון יונגיל האט מען דערקענט די 5 פונגער פון מלמד. דער יונגיל איז געשטארבען אבליגענדיג א פאר טאג.

— אין ווארשא איז געגרינדעט געווארען מיט ערלויבניש פון דער רעגירונג א חברה צו שטיצען ארימע יודען. אין דער פערוואלטונג פון דער חברה זענען אויסגעקליבען געווארען ה"ה ברוידא, גרוימאן, וואגמייסטער, אולריך, ביאלער און ראזענבוים. דער צוועק פון דער חברה בעשטעהט אין 1) שטיצען ארימע לייט מיט עסען, קליידונג, דירה און אמאל אויך מיט געלד; 2) העלפען יעדען, וועלכער זוכט צו פערדיענען דורך שאפען ארבייט אדער א שטעלונג, קויפען בעלי מלאכות כלים און מאטעריאל צו דער מלאכה און ערלייכטערען דאס פערקויפען פון די אויסגעארבייטע ארטיקלען. 3) העלפען קראנקע מיט דאקטוירים און רעצעפטען אדער ארייגעבען אין שפיטאל אויף היילונג. 4) ארייגעבען אלטע לייט און יתומים אין באגאדיעלניעס, בתי יתומים א. ז. וו. 5) העלפען פרעמדע, וועלכע קענען נישט בלייבען אין ווארשא מיט געלד אוף הוצאות אהיים. כדי צו דערגרייכען די ציעלען וועט די חברה האבען דאס רעכט איינצוריכטען ביליגע קיכען, שפיטעלער א. ז. וו.

*

אמעריקא.—די אסיפה פון די אמעריקאנישע ציוניסטען. דעם 16 יוני איז געווען אין פילאדעלעיא די פיערטע אסיפה כללית פון דער אמעריקאנישער ציוניסטישער פערבינדונג. אויף דער אספה זענען געקומען 12 דעלעגאטען. פרעזעס אויף דער אספה איז געווען פראפעסאר ריכארד גאטהייל. פון דעם בעריכט, וועלכען דער סעקרעטאר מאריסאָן האט פארגעלייענט, זעהט מען, אז במשך פון פאריגען יאהר האט זיך דער ציוניזם פיעל פערשטארקט אין אמעריקא אזוי אז די פערבינדונג (פעדעראציאָן) איז איצט די פערטרעטערין פון 151 ציוניסטישע פעריינען. אין 1899 יאהר זענען געווארען געזאמעלט 1500 שקלים, אין 1900—3800 שקלים און היי-יאהר שוין בערך 7000 שקלים, און עס איז צו האפען, אז די צאהל פון די שקלים וועט דערגרייכען 10,000. אין דעם פערגאנגענעם יאהר זענען געגרינדעט געווארען 34 נייע פעריינען. כדי צו פערברייטען דעם ציוניזם צווישען פאלק אין אלע שטאטען, האט די פעדעראציאָן בעשלאסען צו גרינדען 2 ראיאנס-פערבינדונגען אין טשיקאגא און אין נאך א שטאדט און אויך צוצוטרעטען צום גרינדען פון אספעציעלע ציוניסטישע צייטונג.

דער רעפערענט פון דעם ליטעראטור-קאמיטעט מ. קליין האט פארגעלעגט פערשיעדענע פראיעקטען, ווי צו פערברייטען די העברעאישע ליטעראטור און ווי צו ווירקען אויף די ערציהונג, אז זי זאל ווערען געפיהרט אין נאציאנאלען גייסט.

די אספה האט בעשלאסען, אז ווייטער זאל צו דער צייט פון יעדער יאהרעס פערזאמלונג ווערען געמאכט איין אויסשטעלונג פון ארץ ישראל פראדוקטען און צו בעשטימען א בעזונדערע קאמיסיע, וועלכע זאל בעקלערען די מיטלען ווי אבצווזעצען די אקציעס פון דער יודישער קאלאניאל-באנק, און צו גרינדען אומעטום קלובען צום פערקויף פון אקציעס.

דער פרעזעס פון רעזאלוציאנסקאמיטעט האט פארגעלעגט די פאלגענדע פונקטען, וועלכע זענען געווארען אלע אנגענומען: 1) אז אלע פעריינען זאלען לערנען די העברעאישע שפראך און די יודישע געשיכטע. 2) אז ציוניסטען זאלען בענוצען אתרוגים נאר אוים ארץ ישראל. 3) אז עס זאלען ווערען געשיקט דרשנים אין אלע שטעדט, כדי צו אגיטירען פאר דעם ציוניזם און אז די הויפטארבייט פון די ציוניסטען זאל זיין צו מאכען א גרויסע אגיטאציע פאר די קאלאניאל באנק.

די אסיפה האט בעשלאסען צו גרינדען א מאנאטליכען ציוניסטישען זשורנאל אין ענגליש און אין זשארגאָן.

די קומענדיגע יאהרעס אסיפה וועט זיין אין באסטאָן.

אלגעמיינע וועלט נייעס.

פראנקרייך. — דער טעלעפאָן. דער מיניסטער פון פאסט און טעלעגראף אין פראנקרייך ה' מוזא וויל פערברייטען דעם טעלעפאָן אין גאנ'ץ פראנקרייך, נאר ווייל די ממשלה וויל נישט ארייגלעגען אין דעם קיין סך קאסטען, דערום האט ער זיך געווענדעט מיט איין אנפראגע צו אלע שטעדט און דערפליך פון גאנצען לאנד אויב זיי ווילען איינפיהרען ביי זיך א טעלעפאָן און נעהמען אויף זיך אלע הוצאות אדער וועניגסטענס א טהייל פון זיי. כמעט אלע שטעדטליך אויסער אין 3—4 דעפארטעמענטען (גובערניעס), וועלכע האבען

בכלל פיינד נייעסען, האבען מסכים געווען צו נעהמען אויף זיך די הוצאות און עס איז דערום צו האפען, אז גאנץ קורצליך וועט דער טעלעפאָן ווערען אזוי פערברייטעט אין לאנד ווי דער טעלעגראף.

ווי עס איז בעקאנט עקזיסטירט דער טעלעפאָן נישט מעהר ווי 25 יאָהר, דען צום ערשטען האט מען איהם אויף דער אויסשטעלונג אין פילאדעלפיא אין 1876 יאהר. געשווינד האט די סוחרשע וועלט איהם גענומען אין האנד און איהם פערברייטעט איבער דער גאנצער וועלט. דער טעלעפאָן איז פיעל פער־ברייטעט דערהויפט אין דער שווייץ, שוועדען נארוועגען און אין דייטשלאַנד.

חינא. — די צייט פון מיטעלאלטער מיט איהרע יעזואיטען און זייערע שענע מיטלען וועלכע ווערען געהייליגט פון צוועק, האט זיך איבערטראגען ווייט, ווייט קיין חינא. דאָרט גילטען נאך זייערע הייליגע חברות אין הייליגע מעשים. אין חינא עקזיסטירט א חברה פון מיסיאנערען מיט דעם נאמען „דאָס ווערק פון הייליגען פראנקרייך“ וואס איהר צוועק איז צו גנבנען יונגע קינדער ביי די חינעזער און צו ערציעהען זיי אין קאטוילישען גלויבען. ווי גרויס דער עסק ווערט געפיהרט און צו וואָס ער ברענגט, זעהט מען ארויס אויס די בעריכ־טען פון דער חברה, „אין קינדער־פריוט אין פעקין זענען אויפגענומען געוואָרען 873 קליינע קינדער, פיר וועלכע מען האָט בעצאהלט צו 45 סאנטים פאר יע־דעס, נאר פון זיי זענען אויסגעשטאָרבען 843, נאכדעם ווי זיי זענען געטויפט געוואָרען, „א זייגענדיג קינד קאסט אונז 5 פראנק מאנאטליך“ נאר אויב זיי איז בעשערט צו לעבען וועלען מיר זיי מוזען שפייזען. און נאך אזא מין אנשטאלט איז מודיע, אז פון 12000 קינדער, וועלכע זענען איהר איבערגעבען געווארען צו ערציהען אין קאטוילישען גלויבען, זענען געבליעבען לעבען נישט מעהר ווי 125. אזעלכע מעשים געשעהען יעדען טאג אין חינא שוין פון מעהר אלס א יאָהרהונדערט. איז שוין א וואונדער אצונד, אז די חינעזער האבען נישט שטארק ליעב די אייראפעער?

אַ נַייֶע אֵיכָה.

עֶם זִינְגְט דֶער אִיד
זַיין „אֵיכָה“ לַיעד,
מִיט אִימְער נַייֶע טְרֶעהְרֶען:
„מַיין לַאנְד אִיז וִויסְט,
מַיין שֶׁם פֶּערְמִיאוּסְט,
וָואוּהִין זָאל אִיךְ מִיךְ קֶערֶען?

מַיין וָואָרט אִיז לֶער,
עֶס גִילְט נִישְׁט מֶעהְר;
מַיין חֲקִירָה אִיז אַ טוּטֶע —
אִיךְ שְׁלֶעפּ זִיךְ אוּם,
אַ פֶּעלְקֶער־מוּם,
אַ'נ'אָבְּגֶעלֶעבְּטֶער שׁוֹטֶה.

אִיךְ זִיץ אִין נַאכְט,
אוּן וַויין אוּן טְרַאכְט,
אוּן רוּף נוּר אָן דֶעם אֵיינֶעם,
דָאךְ שְׁטִיל אַרוּם,
דֶער הִימֶעל—שְׁטוּם—
אִיךְ הֶער קַיין טְרֵייסְט פוּן קֵיינֶעם.

עֶם טְהוּט אַ שַׁיין!
אָ, פָּאטֶער מַיין,
דִיךְ מוּז מַיין צַער עֶרְוֶועקֶען!
דָאךְ, עֶס, אַוואוּ!
דָאס בְּלִיצְט נוּר, צוּ
פֶּערְגְרֶעסֶערְן דִי שְׁרֶעקֶען.

אוּן וָואס אַ וָואךְ
וַואקְסְט צוּ מַיין בְּרָאךְ,
אוּן מַאכְט פוּן מִיר אַ לֵייכֶע,
אוּן וָואס אַ טָאג,
אַ נַייֶער קְלָאג,
קוּמְט צוּ אַ נַייֶע אֵיכָה.

מָארִיס רָאזֶענְפֶעלד.

מיין קִינָה'לע.

א „קינה'לע“ האָב איך, רבותי; נאָר מיינט איהר אפשר—גלאַט א קינה'לע, א „בערדיטשעווער קינה'לע“ וואָס איז געדרוקט אין „ווילנא“? חלילה, מיין קינה'לע איז אַ מיוּחֶסֶת, א יְרוּשָׁה־קינה'לע: כ'האָב עס בירושה פון זיידען, און ער האָט עס גע'ירשט פון זיין זיידען, און יענער— פון זיין זיידען...

און פון זיידען צום זיידען האָט דאָס קינה'לע אַ יחוס בריעף ביז צו ירמיהו הכהן, דעם נָבִיא פון עֲנָתוֹת.

אַ מוכר־ספרים'ניק האָט עס אַ מאָל געזעהען ביי מיר, האָט ער געוואָלט שטעכען מיט מיר; ער האָט מיר געוואָלט אַוועקגעבען א „מעשה ביכיל פון באַנדיטען“ מיט אַ „מגלת אסתר“ אויף מאָדנע פאַר־מעט געשריבען, ער האָט מיר נאָך צוגעגעבען אַ לוח „רייסין“ מיט אַ „ביינדיל“, וואָס איז אַ סגולה צו הונדערט זיבען און צוואָנציג קראַנק־הייטען.

איך האָב זיך שיער ניט געביטען: דאָס ביינדיל האָט מיך שטאַרק גענומען, ווייל איך לייד, לא־עליכם, אויף עטליכע און צוואָנציג קראַנקהייטען — נאר אַז כ'האָב אַ קוק געטהון אויף דאָס קינה'לע, האָט מיר אַ זעץ געטהון אין האַרצען: ס'טייטש, דעם זיידענס קינה'לע! דאָ האָט ירמיהו די ערשטע טרעהר אויף חורבן בית המקדש געלאָזט!. איך האָב דאָס קינה'לע ניט אַוועקגעגעבען.

און אַלע יאָהר, אז ס'קומט ראש־חדש אב, טהוט עס מיך אַ ציה, א קלעם ווי מיט — צוואַנגען, און איך וואַרף זיך צו מיין קינה'לע, און איך נעם זיך בלעטערן און בלעטער עס — ניט אהן גדלות.

איך, איך פערמאָג א קינה'לע, וואָס איז שוין צוויי טויזענד יאָהר אַלט... צוויי טויזענד מאָל האָט מען געוויינט דעריבער!. און ווער ס'האָט געוויינט! פון ירמיהו הכהן ביז מיר.

און אז איך הויב עס אָן בלעטערן, פיהלט זיך דערפון אַזאַ מין געשמאַק אלטקייט, אזא מין געשמאַקער שימעל... ער צוגעהט זיך מַמש אין יעדען אֵבר...

און יעדעס בלעטיל איז אויסגעפלעקט פון טרעהרען... און די טרעהרען־פלעקען — חאָטש אלע איין קויטיגקייט, דאָך, דאַכט זיך, איך אונטערשייד זיי אויפ'ן ריח... איך דערקאָן יעדע טרעהר בעזונדער...

אוי, טרעהרען! יודישער כח!... טרעהרען זאל נאָך אַ יוד ניט דערקאָנען?...

א מאָל אים תשעה־באָב ביי די קינות.....

אפיקורסים! לעגט אַריין וואַטע אין די אויערען! ניט אייך דערצעהל איך עס: איהר — גלויבט דאָך ניט אין גאָר ניט; מיר וועט איהר אודאי ניט גלויבען...

אין יענעם אָוועגד האָט זיך אין מיר צוברענט אַ תַּאֲוָה צו וויסען, ווער ס'האָט דאָ יעדע טרעהר אויף וואָס פאַר אַ צרה געלאָזט. עס וואָלט שטאַרק אינטערעסאַנט זיין... ווי א גוטער אינטערעסאַנטער ראָמאַן... אַ קליינינקייט! אַ ראָמאַן פון צוויי טויזענד יאָהר! פון אַזוי פיעל העלדען!... פון אַזוי פיעל אונגליקען...

און אַז איך האָב זיך אַריינגעלאָזט מיט מיינע מחשבות אין דער זאַך, האָט מיך עפּיס ווי אַ ריהר געטהון ביים האַרץ, און איך האָב געלאָזט אַ טרעהר.

טיעפער, אפיקורסים, טיעפער די וואַטע אין די אויע־ען: אָט דאָ הויבט זיך עס אָן!

מיין טרעהר איז געפאלען אויף א בלעטיל פון מיין קינה'לע...
און די בלעטליך האבען זיך אנגעהויבען ריהרען... די פערשימעלטע פלעקען האבען אנגעהויבען זיעדען, קאכען און קאלאקאטשען...

ווי א הייטיל האט מיר איבערגעצויגען איבער די אויגען, און, רבונו־של־עולם וואס זעה איך! עס שטעהען אויף פון די פלעקען בילדער... ניט קיין בילדער — מענשען אין זייער גאנצער הייך!... און איך דערקאן פיעל פון זיי... אט דאס איז מיין זיידע ירמיהו מיט א שפיציגען קאפ מיט גרויסע, נאר אויסגעוויינטע צוויי אויגען...

אט איז עזרא הכהן מיט א ברייטען שטערן מיט קליינע, לעבענדיגע אייגליך, מיט פינגער פערשמירט אין טינט...

אט איז מרדכי בלשן מיט גאלדענע עפילעטען... פון אונטער דעם שענעם מונדיר שטעקט ארוים א עק פון א זאק... ער וויינט בגנבה אין א זיידען טיכיל אריין...

אט איז ר׳ עקיבא מיט א צוריסענע פאהן אין די הענד...

אט שטעהט דער אלטער ר׳ יהודה הלוי און ווייזט מיט דער רעכטער האנד: „אהין קיין ארץ ישראל!"

אט איז דער אברבנאל מיט א זאק איינגעהילט, און פון אונטער'ן זאק שטעקען ארוים עפילעטען...

און נאך פיעל אנדערע בילדער, וועלכע איך האב ניט דערקאנט...

און אלע וויינען, זיפצען און קרעכצען אזוי, אז ס'האט מיר דאס הארץ אויפגעריסען.

„זענט מיר מוחל, זיידעניו, בין איך אויף די קינה געפאלען און האב מיט טרעהרען געבעטען, זענט מיר אלע גוטע פרומע לייט מוחל, וואס איך האב אייך אונגערן צום לעבען און צום וויינען ארויסגערופען!... צו וועניג דען האט איהר זיך אנגעוויינטביים לעבען?"...

דער נביא האט אויף מיר אויפגעהויבען זיינע אויסגעוויינטע, נאר גוטע אויגען:

„ניין, זאגט ער, מיין קינד! ניט דו האסט אונז ארויסגערופען, די טרעהרען זיעדען אזוי תמיד, זיי קאנען קיינמאל ניט אויסטרוקענען ווייל ס'האט מיט זיי אבגערונען א שטיק נשמה, וועלכעס לעבט אין זיי... נאר ניט איטליכער זעהט זיי; עס קאן זיי נור דער זעהען, וואס לאזט אמאל איין אמת'ע טרעהר... אט האסטו אצונד איין אמת'ע טרעהר געלאזט, זעהסטו אונז".

ער האט די ווערטער מיר געזאגט מיט אזאווייך קול, ממש מיט'ן נוסח פון „הבן יקיר לי אפרים"... איך האב זיך קיינמאל ניט פארגעשטעלט, אז דער בייזער נביא קאן אזוי ווייך רעדען; און דעריבער בין איך מונטער געווארען און האב זיך צוגעטשעפעט צו איהם.

—„זיידעניו, טייערער, זאגט־זשע מיר: וואס הייסט דאס? פון אזוי פיעל טרעהרען, וואס איך זעה דא, האט זיך גאט'ס כוס נאך ניט אנגעפולט? ער דארף שוין דאכט זיך איבערגעהן, אויב ער האט נור א גרונד, אויב ער רינט נור ניט!...

—חלילה, זאגט דער נביא, יודישע טרעהרען רינען ניט אויס. נאר זיי קאנען זיך ניט צונויפגיעסען, אויסמישען.

פאר וואס, זיידעניו? ס'דאך אלץ יודישע טרעהרען, ניט חלילה טרעהרען פון פרייד?...

— זיי וויינען אבער ניט אלץ איינס: אט הער דיך נור צו. איך הער זיך איין.

— „גאט, קעהר אונז צוריק אין אונזער לאנד!"

— „גאט, גיב אונז הן ביי די פעלקער אין די אויגען!"

—„רבש"ע, זיי אונז מציל פון עזות, און בויג איין אונזער יצר צום דיענען"...

—„מרן די בשמיא, מאך אונז קלענער פון די פינטעליך, די רשעים זאלען אונז ניט דערזועהען!"...

„רבונו דעלמא כולא, מאך די אומות העולם גוט און פרום, מיר זאלען זיי ניט הארען".

—„רבון העולמים, זיי אונז מציל פון דער גזירה פון די שמוציגע שפאטיגע שטריימלען!"

—„גאטיניו, היט אב און בעשיץ מיט דיין רעכטער האנד אונזערע שטריימלען, מע זאל זיי חס־ושלום פון אונז ניט אראברייסען":

—„גאטיניו, היט אונז אב פון די שקאלעס!"

—„רבש"ע, עפען אויף פאר אונזערע קינדער די טויערען פון די שקאלעס!"

מיר האט זיך אויסגעוויזען אז איך הער אזא תפלה פון איין מענשען אין איין צייט, און ס'האט מיך געשטיקט צום לאכען. כ'האב זיך ניט געקאנט איינהאלטען.. כ'האב זיך צולאכט.

דעמאלס האב איך דערקאנט אין מיין אלטען זיידען דעם בייזען ירמיהו: „פון יודישע טרעהרען לאכסטו", האט ער אויף מיר א געשריי געטהון מיט'ן נוסח פון „שפוך עליהם זעמך".. זיינע ליפען האבען קאנוואולסיש געציטערט, די פינגער האבען זיך צונויפגעלעגט אין פויסטען, און מיט די אויגען האט ער מיך געשרפ'ט.

— נור, הייליגער נביא, האב איך אנגעהויבען צו היקען, ס'האט דאך גאר קיין געדאנק...

— אט דערפאר טאקי, ענפערט ער שוין א ביסיל ווייכער, פולט זיך דער כוס ניט אן: די טרעהרען גיסט מען דערווייל בעזונדער... נאר ניט לאכען — וויינען דארף מען דערויף! מע דארף זיך אויסבעטען אין די אויגען קוואלען טרעהרען, און וויינען און וויינען אהן אויפהער!

פונ'ם נביא'ם אויגען האבען זיך ארויסגעקייקעלט צוויי שווערע טרעהרען, זיי האבען איבערגעהיפערט די טיפע קארטשען פונ'ם אלטען פנים, און זענען אריינגעפאלען צווישען יענע טרעהרען.. ס'איז באלד געווארען א זידעניש, א קאכעניש, און ס'איז ארויס פון אלע קולות איין הויכער, הערץ־רייסענדער קרעכץ. איך האב גערעכענט, אז דעם קרעכץ וועט שוין דער הימעל ניט אויסהאלטען...

— זעהסטו, זאגט ער מיר נאכדעם, ווי ס'איז ווידער שטיל געווארען: א נביא'ס א טרעהר קען פארט פערקאכען פערשיעדענע טרעהרען, נאר....

— וואס—נאר?—פרעג איך איהם מיט אונגעדולד.

—טהו נור א קוק אהער!

איך זעה דארט א פלעק פון א טרעהר, וועלכער ריהרט זיך ניט.

„דאס איז „אלוף חלדי'ס *) א טרעהר—האט דער נביא אראבגעלאזט דעם קאפ און זיפצענדיג דערצעהלט: נאך דעם גרויסען אומגליק, וועלכעס איך קען פאר הארצוועהטיג ניט אנרופען ביי'ם נאמען — ווען מיין פאלק איז שוין פערטריבען געווארען קיין בבל, איז מיט זיי מיטגעגאנגען מיין חלדי" — אבריכטען גלות, און איז דערווייל געווארען דארט „הויך־בירגער און גוטע מסחרים פערפיהרט;

*) יודישער גביר פון די גולי בבל (זכריהו).

און אז איך האָב אָנגעהויבען דרש'נען: „שדות בְּכֶסֶף יִקְנוּ", ס'הייסט: יודען זאָלען קויפען ערד אין ארץ ישראל און מאַכען קאָלאָניעס — און קיין געלד צו קויפען האָבען יודען ניט געהאַט — האָט ער זיך אַרויסגערופען מיט אַ גרויסע סומע געלד, אָבגעקויפט ערד, בעזעצט ארבייטער און אַראָבגעשיקט אַהין איין „אַדמיניסטראַציאָן", וואָס איז בעשטאַנען אויס יודען, נאָר אַזעלכע יודען, גלות־יודען, וואָס האָבען געוואוינט אין גלות נאָך איידער דער גלות האָט זיך אָנגעהויבען... זיי האָבען שוין קיין יודיש ניט פערשטאַנען, גערעדט בבליש, פערסיש אַפִילוּ יְוָנִיש, נאָר ניט קיין „יודיש". זיי האָבען זיך אָנהויב ניט געקאָנט אויסשמועסען, פלעגען זיי רעדען אויפ'ן ווינק: אַ שטופּ, אַ זעץ, אַ סטיסק, אַ דראָהע ביים אויער: „געה הייסט עס, ארבייטען, טהו דאָס, טהו יענס!" די ארבייטער־קאָלאָניסטען האָבען עס אָנגענומען בְּאַהֲבָה... פערקעהרט, פלעגען זיי בעדויערען: „נעביך, שטומע בהמות! וואָס דען קענען זיי טהון, איז ניט אַזוי אויפ'ן ווינק רעדען?" נאָר אַז שפּעטער מיט אַ קליינער צייט, האָבען זיך די קאָלאָניסטען צונעלערנט אַביסיל בבליש (יענע—קיין יודיש האָבען שוין ביז'ן טויט אַריין ניט געקאָנט זיך אויסלערנען) זענען זיי פלוצלינג געוואָהר געוואָרען, ווי ווייט זיי האָבען זיך—ביידע צדדים גענאַרט: די קאָלאָניסטען האָבען זיך גע'רעכענט פאַר בעלי בתים, ערדבעזיצער, וועלכע זענען שולדיג דער אַדמיניסטראַציאָן געלד מיט אַ דאַנק; די אַדמיניסטראַציאָן האָט געמיינט, זי איז שולדיג די קאָלאָניסטען פאַר זייער ארבייט, נאָר אויף איינמאָל האָט דער אַדמיניסטראַטאָר שבת ביי טאָג נאָכ'ן שלאָף געשיקט אַ קאָלאָניסט ברייננגען אַ פרישע קאַן וואַסער פון חוץ לתחום (די קאָלאָניסטען האָבען שוין דעמאָלט מקפיד געווען אויף תחום שבת און אויף טראָגען אָהן אַ ערוב); אויפ'ן אַנדערן טאָג האָט ער ארעסטירט איין קאָלאָניסט פונ'ם פעלד אַראָב, ווייל ער האָט זיך ערלויבט אַליין אָהן זיין וויסען צו פערריכטען זיין צובראָכענעם וואָגען...

ס'איז געוואָרען אַ בונד צווישען די קאָלאָניסטען, און זיי האָבען מיך אויסגעקליבען צו פאַהרען קיין בבל צום „אלוף־חלדי"... און אויסארבייטען, די קאָלאָניסטען זאָלען מאַכען איין אדמיניסטראַציאָן פון זייעריגע... ווי אַלט צובראָכען און פערהושכ'ט איך בין שוין געווען, האָב איך געמוזט פאַהרען, און בין אָנגעקומען ערב תשעה באָב אויף דער נאַכט. אין קלויז האָט אלוף „חלדי" געזאָגט מיט מיר אין איינעם קינות אין מיין קינה'לע, איך האָב איהם דעמאָלט גע־זאָגט דעם צוועק פון מיין קומען.

—וואָס—? ! האָט ער זיך אַ האַפּ געטהון—: מיר קאָסט אַזוי פיעל בלוט... איך זאָל געבען געלד, און יענע פוילע מיוחסים זאָלען גאָר זיין בעלי בתים? !

ער האָט געלאָזט אַ טרעהר דערביי... אָט איז זי די טרעהר... זי איז געווען ערנסט... ס'האָט איהם שטאַרק וועה געטהון... די טרעהר טריקענט ניט. נאָר וואו ערגיץ אַ טרעהר פון איין עושר, קענען שוין דעם נביא'ס טרעהרען ניט איבערקאָכען.

איך האָב זיך דערמאָנט אין אונזערע גבירים און אין זייערע חֲסָדִים, קיין בייז אויג, און ס'האָט מיך שטאַרק פערדראָסען אויף דעם... דעם בטלן, דעם... דעם נביא. „וואָס הייסט דאָס? בייזער איך מיך כמעט, וואָס בעליידיגט איהר אַזוי גבירים, יודישע גבירים? אָהן גבירים קען מען דען עפּיס טהון? אָט וויל אונזער דור אויך עפּיס מאַכען קאָלאָניעס. אויך אין ארץ ישראל... נו, אָהן גבירים קענען מיר דען עפּיס מאַכען?

„גבירים הייסט דאָך „געלד" און אויף „געלד", זיידעניו, שטעהט די וועלט! אָרימע לייט קענען גאָר ניט מאַכען".

דאָס ערשטע מאָל אין דער צייט האָב איך געזעהן דעם נביא לאַכען, נאָר ער האָט אַזאַ לאַך געטהון, אַז ס'האָט מיך געשטאָכען! גלאַט חוזק געמאַכט, אויסגעלאַכט — און שוין.

—זאָג נור, מיין קינד, פרעגט ער פלוצלינג: וויפיעל יודען רעכענען זיך היינט ביי אייך — צווישען די לעבעדיגע, הייסט עס.

— בערך צעהן מיליאָן—ענפער איך טרויריג.

—כֵּן יִרְבּוּ, זאָגט דער נביא, און פערגלאָצט די אויגען, זאָג־זשע, מיין קינד! וויפיעל וואָלט אויסמאַכען, ווען יעדער יוד זאָל געבען אַ שקל אַ יאָהר? און בערעכען נור, איך בין ניט קיין בעל חֶשְׁבּוֹן וויפיעל קען דאָס אויסמאַכען אַ יובל? צווי יובלות?

איך הויב אָן רעכענען אויף אונזער געלד פינף מיליאָן רובל — אַ יאָהר, פופציג מיליאָן — צעהן יאָהר... איך רעכען ווייטער און געה אַריין אין די הונדערטער מיליאָנען...

— נו, וואָס זאָגסטו, מאַכט צו מיר דער נביא. וואָלט איהר שוין עפּיס געקענט טהון אָהן גבירים?

איך האָב אָנגעהויבען צוזורעכנען רעסטען פון טאַקסע געלד פון יעדען שטעדטיל, רעסט פון די שיסלען אין די קלויזען... ארץ־ישראל געלד... מאיר בעל נס געלד... איבעריגע ספר תורה'ס וואָס נוצען נור איינמאָל אין יאָהר שמחת תורה צום טאַנצען... אתרוג געלד... חנוכה געלד... גוטע־יודען־געלד... קאָרטען־געלד להבדיל — און איך האָב זיך מחיה געווען, וואָס דער נביא ווייסט ניט פון זיי.

— געלד איז אַ דְאָגָה? האָט זיך דער נביא צופייערט: מענשען איז אַ דאגה, מענשען — ניט קיין גבירים! מענשען איז פאַראַן ביי אייך? ערנסטע מענשען?

— וואָס דען? זאָג איך: מענשען איז אַ דאגה? ס'איז דאָ קיין בייז אויג!

— איז דאָ צווישען אייך אחדות? האָבען זיי זיך ליעב?

— וואָס הייסט—אחדות! בין איך זיך נוקם אינים נביא פאַר מיינע בעליידיגטע גבירים, און נאַר איהם אָב — וואָס הייסט ליעב האָבען! אַלע יודען לעבען ווי איין משפחה! וואו איהר זעהט ערגיץ צוויי יודען אין איינעם—זאָרגען זיי מן הסתם פאַר אַ דריטען; טהוט עמיצער אַ קרעכץ—פלייסט זיך דער צווייטער צו לאַכען איהם אין די אויגען, כדי איהם פרעהליך צו מאַכען... אַנו, לאָז ערגיץ, ניט דאָ געדאַכט ברענען—צי וועלען אַלע יודען ניט שרייען אין איין קול: געוואַלד ראַטעוועט!" מע שלאָפט ניט נעכט דורך די יענעם צוליעב: איינער בערע־כענט שטענדיג דעם צווייטען... ניין, יודען לעבען זיך היינט נאָר ניט ווי מענשען לעבען!

— נו, און דער מוסר ווי איז?

— מוסר! — אַנו צי איז דאָ ביי אונז חאָטש איין זולל וסובא?

— נו און אין חכמה ווי זיינען זיי?

— נישטאָ ביי אונז קיין נאַר, קיין עם הארץ!

דער נביא האָט אויף מיר אויסגעשטעלט אַ פּאָר אויגען, ער האָט מיר, ווייזט אויס, געוואָלט אַריינקוקען אין האַרץ אַריין, אויב איך נאַר איהם ניט אָב... נאָר איך האָב זיך פערמאַכט, גלייך געקוקט איהם אין די אויגען, ווי איינער רעדט: „חאָטש שיעס מיך דאָ! אַ דאָס, וואָס כ'האָב געזאָגט, וועל איך ווייטער זאָגען".

— וואס־זשע ווארט איהר אויף גבירים? האט דער נביא מיט הארץ געשריען. דער עיקר איז א מענש מיט הארץ, און ווי ווייניג ער גיט, האט עס די ברכה, זאגט ער דיר ניט קיין דעה! ער קויפט ביי דיר גאר ניט — ניט קיין כבוד ניט דיין דעה! אט קוק אן א בעריל, ער איז פול מיט קערענדליך און איז פארט א אונניצליכע שטעכעדיגע דארענפרוכט... א מאנדעל האט נור איין יאדרע, — און ס׳איז טאקי א מאנדעל. א גביר אהן הארץ איז נור א „בעריל“, ווארפט זיי ארויס פון אייערע חברות...

אט דאס איז א פנים דער יודישער מנהג, טראכט איך זיך, צו ווארפען זיך בערליך איינער דעם צווייטען אים תִּשְׁעָה בְּאָב...

פלוצלינג פיהל איך א קויל אין מיין שטערן אריין... איך האב זיך א ווארף געטהון... דאס האט מיר דעם גביר׳ס נייער איידעם פונ׳ם מזרח א בעריל געווארפען און אזוי קונציג געטראפען...

„אין דיין טאטענס טאטען“, פאל איך איהם אן, דו, דו, בער! דו... דו גביר!..“

עס האט אויף מיר אנגעהויבען רעגנען פון אלע זייטען מיט בערליך און אז ס׳האט שוין ניט געקלעקט קיין בערליך, האט מען אנגעהויבען יוצא זיין מיט די לעהמליך, וואס איז געבליבען פון ל״ג בעומר... איך האב אבגעטרעטען.

און, ליגענדיג אין דער היים און קרעכצענדיג אויף מיינע בערליך — וואס האבען זיך מיר שווער געלעגט אויף מיינע פלייצעס — האט זיך מיר געדאכט, איך זעה דעם בייזען נביא פון גאנץ ווייט... און ער לאכט פון מיר מיט זיין שניידענדיגען שטעכענדיגען לאכען.

יהודה שטיינבערג.

די ערוואכונג.

פון

דוד פינסקי.

לייבקע איז געוועזען א גוטער גמרא־יונגיל און האט דאס לעבען ניט געקענט. מיט זיעבצעהן יאהר איז ער געוועזען א פרעמדער אין דער וועלט, ווייל זיין לעבען און זיין וועלט זענען געוועזען אין די דיקע טאוולען פון דער גמרא. זיין נשמה האט ארומגעשוועבט אין דער אלטער גרויער פערגאנגענהייט, זיין אויער איז געוועזען צוגעוויינט צו די פערקלונגענע רייד, זיין הארץ האט געשלאגען מיט דעם פולס פון די אלטע הכמים. זיין געשפרעך איז געוועזען דאס. וואס ער האט געלערנט. ער האט געקענט אויפגערעגט ווערען נור פון א שארפען חידוש אין דער גמרא. ער האט נעהאט שארפזין און געהאט פאנטאזיע. אבער זיין שארפזין איז געוועזען אנגעווענדט אויף ארויסצוגעפינען הארבע קשיות, און זיין פאנטאזיע האט געשפאונען און געוועבט נאך דעם פאדען פון די אלטע אגדתות.

ווען ער פלעגט מיד ווערען פון דעם אייביגען פלפול, מיט די הארבע קשיות און פערטיפענים, און זיין נשמה פלעגט לעכצען נאך רוה, נאך א וויענגליעד, פלעגט ער דאמאלס אריינקוקען אין איין עֵין יַעקב אדער אין א מִדרש. מיט איין אנדער נִיגון, מיט איין אנדער שטימע. דאמאלס האט זיין נשמה געבענקט נאך דער אלטער פערגאנגענהייט און נאך דער גרויסער צוקונפט; דאמאלס האט זי געביינגט נאך וואונדער און נאך שענקייט.

און דאמאלס פלעגט זיך טרעפען, אז ער פלעגט זיך אוועקלעגען אויף דער סאפא אדער אנשפארען זיך מיט א זייט אן ווענטיל און בייסען די נעגעל פון איין האנד און מיט דער אנדערער האלטען זיך פעסט פאר א לאץ פון זיין ראק און קוקען אין די אונבעגרענעצטע ווייטקייט. דאמאלס האט ער געזעהען זעהונגען. בילדער פון א רייכער אבער בייִנקענדיגער נשמה פלעגען ארויסשווימען פאר איהם, פערגאנגענהייטס־בילדער, צוקונפטס־בילדער, טרוים בילדער.

ער פלעגט זיך זעהען נאך נישט א געבארענעס. דארטען אין הימעל, אין גַן־עֵדֶן זיצט זיין נשמה — זי זעהט אפילו אוים, ווי ער זעהט איצט אוים, אבער דאס איז נישט ער, נאר זיין נאך נישט געבארענע נשמה — און זי לערנט תורה מיט גאט. ביי א גרויסען, גרויסען טיש, א בעזעצטען מיט די גרעסטע און געטליכסטע נְשָׁמוֹת, די גרעסטע תַּנָאִים און אֲמוֹרָאִים און גְאוֹנִים, מיט גאט אין אויבען־אן, מיט משה׳ן פון זיין רעכטער זייט און מיט דעם מַלְאָך סַנְדַלְפוֹן הינטער איהם, זיצען אלע און לערנען תורה, און זיין נשמה איז צווישען זיי. און זיין נשמה צייכענט זיך אוים אין לערנען, און זי ברייננט ארויס אזעלכע חידושים פון וועלכע אלע ווערען נתפעל. און גאט איז מיט איהר אזוי צופריעדען, און אלע האבען זי אזוי ליעב. זי זיצט ביי איין אנדער עק טיש, און אלע ווייזען אן, אז זי דארף זיצען אין אויבען־אן און טאקי גאר ביי גאט אין שוים — — און זיין הארץ קלאפט אזוי שטארק. ער צוגעהט באלד פון מְתִיקוּת און גרויסער בייִנקענים. און דאן נעהמט ער זיך ווידער צום לערנען, מיט א פייער, מיט א היטץ און א ברען, אום צו דערגרייכען איצטער די הויכע מדרגה, וועלכע זיין נשמה האט פערנומען פאר זיין געבארען ווערען.

אדער אין דער אלטער גרויער צייט פון דעם יודישען פאלק פלעגט ארומשוועבען זיין גייסט, ל ע ב ע ן אין איהר, איבערלעבען דאס נישט צוריקקעהרענדיגע. אין יעדען דור פון דער גאנץ אלטער צייט האט לייבקע געלעבט, מיט יעדען גרויסען מאן אין פאלק ישראל איז ער געוועזען בעקאנט, מיט יעדען האט ער געהאט עפים צו טהון. און קיין פרעהליכע זאך איז נישט געשעהען אין פאלק ישראל און קיין אונגליק, וואו לייבקע זאל דערביי נישט זיין און נישט אנטהייל נעהמען. אבער דער גרעסטער און אפטעסטער העלד פון זיינע הלומות און זעהונגען, איז געוועזען משה, דער תורה־געבער. ער, לייבקע, איז משה׳ס מְשָׁרֵת. א מין יהושע בן נון. אבער ער איז מעהר פאר יהושע׳ן. ער איז ווי משה׳ס א קינד, ווי א שטיק פון משה׳ן, א ניצוץ פון איהם. און ער האט פיעל צו טהון. משה שאפט זיך מיט איהם זעהר אפט. משה פערלאזט זיך אויף איהם ווי אויף זיך אליין. און משה האט איהם איבערגעגעבען אלע סודות פון דער תורה, אלע דרשות אויף יעדען אות. — און ווען ער קעהרט זיך אום פון זיין פאנטאזיע־וועלט, ווייס ער דאמאלס, אז ער וועט נאך ארויסווייזען גרויסע וואונדער אין לערנען, אז ער וועט נאך דערזעהען זאכען און אויפטהון חידושים, וועלכע קיינער האט נאך נישט געזעהן און נישט אויפגעטהון און דאן נעמט ער זיך ווידער צום לערנען, מיט א פייער, מיט א היטץ און א ברען, אום צו זוכען און צו געפינען נייע לענדער, וועלכע זענען נאך נישט ענטדעקט געווארען, נייע טיעפעניטען וועלכע זענען נאך נישט דערגראבען געווארען. —

אדער אין די ווייטע גרויסע צוקונפט פלעגט ער אוועק שוועבען. מְשִׁיחַ איז געקומען, דער בֵּית הַמִקְדָשׁ איז שוין אויסגעבויט געווארען פון די טייערע שטיינער, וועלכע מלאכים זענען געשטאנען און געשניטען לאנגע יאהר טויזענדער, און גאט האט ארויסגעצויגען די זון פון איהר שייד, און די גאנצע וועלט איז פערטרונקען געווארען פון איהר ליכט— און ווייטער זיטצט ער מיט אלע הייליגע און גרויסע, מיט גאט אויבען־אן מיט משה׳ן ביי גאט׳ס רעכטער האנד און מיט סנדלפונ׳ען הינטער גאט,

און מען לערנט די תורה. און די תורה שטעהט יעצט אין איהר גאַנצער גרויס, אַלע סודות זענען אין איהר ענטדעקט, נור דעם לעצטען גרעסטען סוד וועט גאָט יעצט ענטדעקען, דעם סוד פֿון אַלע סודות, און דאַן וועט עס ווערען אזא ליכטיגקייט אין דער וועלט, אַז די זון וועט פֿערשעמט ווערען. אָבער ער ווייס שוין דעם לעצטען סוד, ער טרעפֿט איהם, איידער גאָט זאָגט איהם אויס — — און עס הויבט איהם אָן אַזוי שטאַרק צו קלאַפּען דאס האַרץ, און ער נעמט זיך ווידער צו לערנען אום צו לערנען, פֿון דער תורה אליין וועגען, פֿון מתיקות וועגען, פֿון דער גרויסער ביינקענים וועגען.— —

אין יעדעם דור פֿון דער גרויער פֿערגאַנגענהייט האָט לייבקע געלעבט, און אין דער ווייטער גרויסער צוקונפֿט, אָבער ניט אין אונזער צייט. ער האָט דאָס לעבען ניט געקאַנט און די וועלט ניט געוואוסט. זיינע עלטערן האָבען שווער געאַרבייט פֿאַר זייער בן־יחיד, און ער האָט ניט געפֿרעגט ווי. די בעסטע מלמדים האָבען זיי געהאַט פֿאַר איהם, געצאָהלט דאָס גרעסטע געלד שכר לימוד, בעשאַפֿען איהם די גרעסטע אַנגענעהמליכקייטען, און ער האָט ניט געפֿרעגט, פֿון וואַנען זיי נעהמען. זיי האָבען זיך אָפֿט גע׳סוד׳עט וועגען שווערע צייטען, אָבער ער האָט זיך ניט צוגעהערט און ניט געוואוסט, אַז ער דאַרף זיך צוהערען. דעם טאַטענס אדער דער מאַמעס אַ זיפֿץ האָבען איהם נישט אַרויסגעריסען פֿון זיין וועלט.

אַ פֿרעמדער איז ער געוועזען אין דער וועלט. פֿרעמד צו איהרע שטורמען, צו איהרע יסורים; פֿרעמד צו איהר ליעבע. דער זיעבצעהנ־יאהריגער בחור׳ל האָט קיין פּלענער נישט געהאַט. ער האָט זיך קיינמאָל נישט פֿערטראַכט, ווי וועט ער דורכקעמפּפֿען זיין לעבען, ווייל ער האָט נישט געוואוסט, אַז דאָס לעבען מוז דורכגעקעמפּפֿט ווערען. ער האָט זיך געזעהען שווימען זיין גאַנץ לעבען אויף אַ גרויסען אונענדליכען יַם, און דער יַם איז די תורה. און דאָס האָט געזאָלט זיין איין לעבען, איין אונענדליך לעבען, אַ לעבען, וואָס ציעהט זיך פֿון פֿאַר דער געבורט און הינטער׳ן טוידט אונטער די שווערע לאַפּעטעס ערד פֿון קבר.— —

האָט ער געטראַכט וועגען ליעבע, וועגען הייסע אומארמונגען, וועגען גליק אין דער ליעבע? אָ, דאס איז געוועזען ווייט פֿון זיין נשמה. דער זיעבצעהניאהריגער בחור׳ל האָט געלערנט די זינדען־שטעלען אין דער גמרא מיט דער נאַאיווסטער אונשולד, מיט דער רייצענדסטער נאַאיוויטעט. ער האָט נישט געוואוסט, וואָס פֿאַר א קויט עס קאָן זיך דא אבזעטצען אין דער נשמה פֿון אַ יונגען יונגיל. אין איינער פֿון די זינדיגסטע, גראבסטע שטעלען האָט ער אויסגעפֿונען אַ קשיה אויפֿ׳ן תוספות, אַ קשיה, מיט וועלכער ער האָט אַוועקגעשטעלט דעם רב פֿון שטאדט. און דאס איז בעקאַנט געוואָרען אין שטאָדט און ארויסגערופֿען א גראָבען געלעכטער און שלעכטע וויטצען. אָבער לייבקע האָט איבערגע׳חזר׳ט און איבערגע׳חזר׳ט זיין קשיה פֿאַר יעדעם, ווער עס האָט נור געוואָלט הערען, גאַנץ גליקליך מיט זיין שאַרפֿזין, גאַנץ גליקליך מיט דער אונענדליכער טיעפֿקייט פֿון דער גמרא, וואו מען קען נאָך גראָבען און גראָבען. און ער האָט נישט בעמערקט דאס ציניש אויפֿלייכטען אין די אויגען פֿון זיינע צוהערער און דעם עקעלהאַפֿטען שמייכעל אויף זייערע ליפּען, נישט פֿערשטאַנען זייערע צווייטייטיגקייטען. און מיט היטץ האָט ער גערעדט און מיט השק האָט ער איבערגע׳חזר׳ט ווערטער, פֿון וועלכע זיין מוטער האָט אַראָבגעלאָזען די אויגען צו דער ערד און איז רויט געוואָרען, און די זיעבצעהניאהריגע הינדע די יתומה, די האַלב טאכטער, האַלב דיענסטמיידיל ביי זיי אין הויז, איז ארויסגעלאָפֿען פֿון צימער גאַנץ פֿערפֿלאַמט און שטאַרק בעליידיגט אין איהרע הייליגסטע געפֿיהלען.

ער איז געווען אַ שענער בחור׳ל. איבער מיטעלען וואוקס מיט ברייטע פּלייצעס, וועלכע ער האָט גע׳ירש׳נט פֿון זיין טאַטען — א געוועזענעם ישובניק, און פֿון זיין זיידען און עלטער־זיידען — לאַנגע דורות פֿון ישובניקעס, און וועלכע דער גמרא מיט דער באַנק־קוועטשענים האָט זיך ניט איינגעגעבען איינצושמעלערען. דאָ איז שוין אויך געווען אַ שטיקיל פֿערדיענסט פֿון זיין מאַמען, וועלכע האָט איהם ניט אויפֿגעהערט צו שטאָפּען, און גאַנץ אָפֿט מיט געוואַלט. אַ ריין מאַט, דיק געזיכט האָט ער געהאט, בעקרוינט מיט געדיכטע קאשטאַניען־פֿארביגע געקרויזעלטע האַר און בעלויכטען פֿון צוויי ברוינע גרויסע טיעפֿע אויגען, אונטער געדיכטע גרויסע ברעמען. די מיידליך פֿון זיין גאס און די נאהענטע גאַסען האָבען אָפֿט גערעדט וועגען איהם. פֿון ווייטען דערזעהענדיג איהם, פּלעגען זיי זיך שטעלען אין פֿענסטער און אבשטעהן, ביז ער פּלעגט אריבערגעהן. אָבער ער האָט זיי קיינמאָל ניט געזעהען און ניט בעמערקט. שמחת־התורה ביי הקפות איז זיין ספר תורה אַם מעהרסטען בעריהרט געוואָרען פֿון די מיידיל׳שע ליפּען. און אָפֿט פּלעגען אפאָר ווארמע פֿייכטע ליפּען איינעסען זיך אין זיין ווייכע, ווייסע האנד, אָבער אין איהם האָט ארויסגערופֿען דער קוש ניט מעהר ווי איין אונאַנגענעהם געפֿיהל, אַ מין פֿעראַכטונג צו דער ניעדריגער בעשעפֿענים, וועלכע קאַן אפילו די תורה ניט אַ קוש טהון ווי געהעריג, און אַ מין בעליידיגונג פֿאַר די הייליגע תורה, פֿאַר די הייליגע תורה, מיט וועלכער ער האָט געטאַנצט.—

און די זיעבצעהניאהריגע הינדע, וועלכע זיינע עלטערן האָבען אריינגענומען צו זיך אין שטוב און אויפֿגעצויגען האַלב פֿאַר אַ דיענסטמיידיל און האַלב פֿאַר אַ טאָכטער, איז געווען ענטציקענד שען. „מיט גאָלד גלייך", פּלעגען די ווייבער וועגען איהר זאָגען. פֿון קליינעם וואוקס מיט ציערליכע קליינע רונדע גליעדער, מיט איין אַלאַבאַסטערווייסען געזיכט, איין ארומגעראַהמטען מיט שוואַרצע סאַמעטענע האַר, בלויע אויגען ווי דער הימעל, וועלכע האָבען געקוקט אַזוי פֿרעהליך און צניעות׳דיג אין דער וועלט אַריין, בעגלייט מיט אַ שטענדיגען גוטען שמייכעל און די קליינע זיסע ליפּען, וועלכע האָבען פֿערבאָרגען הינטער זיך צוויי שורות בלענדענד ווייסע צייהנדליך.

און זי האָט איהם געליעבט. שטאַרק, פֿייערדיג, מיט דער גאַנצער קראַפֿט פֿון איהר צניעות׳דיגער נשמה. פֿערבאָרגענערהייט, קיינער זאָל ניט בעמערקען, אָהן האָפֿנונג, ווייל זי איז געווען האַלב אַ דיענסט. איהרע נעכט זענען געווען די אונרוהיגסטע און אָפֿט פּלעגט זי טרוימען אויף דער וואך, אַוועקגעהען גאַנץ נאָך איהרע געפֿיהלען, שטעהענדיג אין קיך איבער אַ געוואַשענעם טעפּיל. זי האָט געטרוימט פֿון זיך, פֿון איהם, פֿון אַ שידוך צווישען זיי, ווייל די לייט האָבען אונטערגערעדט, אַז „חאַשע און סענדער האָבען אויסגעהאָדעוועט אַ שענע כלה -- פשוט אַ קוקלעטשקע — פֿאר זייער לייבקען". אָבער זי האָט געוואוסט, אַז דאס וועט קיינמאָל ניט זיין, ווייל מען וועט איהם אבשיטען מיט גאָלד און ער וועט טהון אַ גרויסען שידוך. דאס האָט זי פֿאַנטאזירט מיט הארצקלאפעניש: וואָס, ווען ער וועט זיך אין איהר פֿערליבען?

אָבער ער האָט זי בעהאַנדעלט ווי אַ דיענסט, איבערהויפּט ווי אזא ניעדריגע בעשעפֿענים ווי א מיידיל.—

(ענדע קומט).

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Red. M. Berkowicz. — Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer Krakau.

Открыта полугодовая подписка

съ 1 іюля по 31 декабря 1901 г.

на еженедѣльную газету

„БУДУЩНОСТЬ“.

„Будущность“ независимый органъ русскихъ евреевъ, стремящійся къ культурному возрожденію и подъему самосознанія еврейской массы. Девизъ ея — народность и просвѣщеніе.

Программа „Будущности“: **I. Статьи по бытовымъ вопросамъ** о юридич., экономич. и культурномъ бытѣ евреевъ. **II. Еврейская лѣтопись: А. Въ Россіи:** 1) Правительственныя распоряженія. Дѣйствія губернскихъ властей; городскихъ и сословныхъ учрежденій. 2) Сенатскія разъясненія законовъ о евреяхъ (въ соотвѣтствующихъ случаяхъ съ изложеніемъ исторіи даннаго вопроса). 3) Обзоръ текущихъ событій еврейской жизни. 4) Письма корреспондентовъ „Будущности“. 5) Обзоръ періодической печати о евреяхъ. **Б. Заграницей.** Иностранное обозрѣніе. Палестинская хроника. **III. Научный отдѣлъ.** Статьи по исторіи евреевъ и еврейской литературы, по іудейской этикѣ и религіозной философіи.— Новости еврейской археологіи и друг. отраслей науки о еврействѣ. **IV. Литературный отдѣлъ.** Повѣсти и разсказы изъ еврейской жизни. Стихотворенія. Художественныя замѣтки. Еврейское народное творчество (легенды, сказки, пѣсни). Критика и рецензіи новыхъ книгъ. Фельетонъ.

„Будущность“ выходитъ еженедѣльно въ размѣрѣ 2½ лист. Ежегод. сборникъ выходитъ въ октябрѣ, въ объемѣ не менѣе 20 печ. лист.

Подписная Цѣна:

На 1 годъ (съ приложеніемъ ежегоднаго Сборника)—7 руб., на ½ года — 4 руб., на 3 мѣсяца — 2 руб. Ежегодное приложеніе предназначается только для годовыхъ подписчиковъ.

Новые подписчики съ 1 іюля, желающіе получить Сборникъ за 1901 г. платятъ **4 р. 50 к.**

Присылающіе въ Главную Контору 5 р. получаютъ кромѣ того Сборникъ „Будущности“ т. I за 1900 г.

Оставшіеся въ небольшомъ количествѣ комплекты „Будущности“ за 1900-ый годъ (№№ 1 — 52) продаются въ Конторѣ редакціи по 5 р, (съ перес. 5 руб. 50 к.), для новыхъ подписчиковъ съ перес. 4 р. 50 к.

Въ Конторѣ Редакціи имѣется въ продажѣ

Научно-Литерат. сборникъ „Будущности“

за 1900 г.

(Большой томъ въ 408 стр. текста).

Содержаніе:

I. Религія и политика въ исторіи древнихъ евреевъ Д-ра **Л. С. Каценельсона.**—II. Кумиры. Сказка въ стихахъ. **С. Г. Фруга.**—III. Ошибка. Разсказъ **М. Д. Рывкина.**—IV. Изъ практики примѣненія правилъ 3 мая 1882 г. **М. И. Мыша.**—V. „Записка“ Державина, какъ общественно-историческій памятникъ. **Ю. И. Гессена.**— VI. Стансы. **Х. Б. Зингера.**— VII. Враги талмуда. **Н. А. Переферковича.**—VIII. Диночка пріѣхала. Разсказъ. **Мих. Брянскаго.** — IX. Наши предки на Литвѣ. Историческій очеркъ **М. Н. Крейнина.**— X. Панская забава. Быль. Стихотв. **А. Ф. Панова.**— XI. Евреи въ Польшѣ и Бѣлоруссіи въ XVI и XVII ст. По даннымъ изъ раввинскихъ респонсъ **С. М. Лившица.**— XII. Птицы перелетныя. Сказка для еврейск. дѣтей. **Бенъ-Ами.**— XIII. Изъ прошлаго и настоящаго овреевъ въ Авіи. Барона **Н. Н. фонъ-деръ Ховена.**— XIV. Осеннiе цвѣты. Стихотв. **С. Г. Фруга.**— XV. Старыя и новыя свѣдѣнія о евреяхъ въ Абиссиніи. **И. Ю. Маркона.**—XVI. Безъ радости. Разсказъ **Менделе Мохеръ-Сфоримъ.** (**С. Абрамовича**). Пер. съ евр. XVII. Евреи въ Южной Африкѣ. Изъ записокъ эмигранта. **J.**— XVIII. М. Оппенгеймъ, національный еврейскій художникъ. **М. С. Іоффе.**—XIX. Среди чужихъ. Романъ. **Макса Віола.** (Пер. съ нѣмецкаго).—XX. С. Д. Луццато. **С. М. Станиславскаго.**— XXI. Литературно-критическія замѣтки (Беллетрическіе сборники „Еврейскіе силуэты“ и „Въ духотѣ“). **О. О. Грузенберга.**—XXII. Еврейская литература за послѣдній годъ. **Як. Б. Каценельсона.** XXIII. Объявленія.

Цѣна 1 р. 75 к., съ перес. 2 руб.

Адресъ редакціи и главной конторы:

С. Петербургъ, Пушкинская 7.

Редакторъ-издатель: Д-ръ С. О. Грузенбергъ.

☛ ВНИМАНІЮ ЮВЕЛИРОВЪ!!! ☚

Англійскія пружинки для вырѣзки металловъ, напильники и надфайля разныхъ нумеровъ и сортовъ, по самымъ умѣреннымъ цѣнамъ. Высылаю наложеннымъ платежемъ. **Л. Бреславъ, Варшава, Дикая 7** у г. Рапопорта.

פערלאג „בילדונג“

גיט ארויס א סעריע פון 24 ביכער: נאטורוויסענשאפט-
ליכע און בעלעטריסטישע.

אבאנאמענטס-פרייז פיר אלע 24 ביכער 4 ר׳ מיט פארטא

דער פרייז קען איינגעצאהלט ווערען אין 4 ראטעס: ביי׳ן אבאנירען — 1 רובל, ביי׳ן פיערטען ביכעל — 1 רובעל, ביי׳ן 7-טען ביכעל וכו׳. ביי׳ן צעהנטען ביכעל — דעם לעצטען פיערטען רובעל.

ניט פיר אבאנענטען וועט קאסטען יעדעס איינצענע ביכעל פון 25 ביז 30 קאפ. אהן פארטא.

☛ אגענטען און בוכהענדלער בעקומען ראבאט ☚

עס איז פערטיג פון דרוק און ווערט צושיקט די אבאנענטען:

1) דער זיידע „צייט“ אדער די ענטוויקלונג פון דער וועלט, פון דער ערד און פון אלץ וואס עס לעבט אויף דער ערד, נאך רובאקין.

עס דרוקען זיך און וועלען צושיקט ווערען די אבאנענטען, ווי עס וועט נור ארויס פון דרוק:

2) אברהם לינקאלן דער בעפרייער פון די שלקאווען. ביאגראפיע.

3) די פראנצויזען, זייער לעבען, זיטען, מנהגים א. ד. ג. נאך וואדאוואזאווא.

4) פיזישע געאגראפיע, נאך פראפעסאר גייקי.

5) א מעשה אהן איין עק, פון שלום-עליכם.

6) פאליטישע עקאנאמיע, נאך באגדאנאוו.

7) יום-כפור, און דראבקין (ערצעהלונגען) פון ד. פינסקי.

8) דייטשען, זייער לעבען, זיטען מנהגים, א. ד. ג. נאך וואדאוואזאווא.

9) א. רייזען ליעדער.

עס פערפערטיגט זיך צום דרוק און וועט ערשיינען ענדע זומער, א ליטעראַרישער פראספעקט „דאס ווארט“, וועלכער וועט זיין רייך אין פובליציסטישע, וויסענשאפטליכע, קריטישע און בעלעטריסטישע ארטיקלען. —

צום פראספעקט ווערען נאך אנגענומען אנאנסען.

אנמערקונג. די לעצטע צייט וואקסט אלץ מעהר און מעהר די בעדערפנישען אין פאלקס-ביבליאטהעק, דאס עפענען אבער די זעלבע פאדערט געוויסע געניטקייט, וואס ניט יעדער גרינדער בעזיצט עס, — אלזא נעהמט זיך אונטער דער פערלאג „בילדונג“, וועלכער שטרעבט צו פערשפרייטען וויסענשאפט צווישען פאלק, אנצווייזען אלערליי מיטלען און עצות, וואס נור אנבעטריפט צום גרינדען א ביבליאטעק, אויך ארויסצושיקען אלע ביכער, וועלכע יעדע פאלקס-ביבליאטעק דארף האבען. אויף אנטווארט — א מארקע.

אדרעס:

Книгоиздательство „Билдунгъ“, Бѣлостокъ.

Verlag „BILDUNG“ Bialystok.

ס׳איז ארויס פון דרוק א נייער בוך

די קליידער פארבעריי און בעמישע וואשעריי

פון שאול שפירא

מיט 4 ריסונקעס און 54 געפארבטע פראבעס.

פרייז 2.50 ר. מיט פארטא 2.75 ר.

צו בעציהען דורך יעדער בוכהאנדלונג אדער פון פערפאסער

Ш. М. Шапиро Бѣлостокъ

почтовый ящикъ 75.

אין בוך זענען בעשריעבען אין א גאנץ גרינגען זארגאן די בעסטע מעטהאדעס, אלטע און נייעסטע, פום פארבען פון וואלענע, האלב וואלענע, זיידענע און האלבזיידענע קליידער און אלע נייטהיגע קאלירען, זאוויע די בעמישע וואשעריי און פלעקענרייניגונג.

פראספעקט ווירד אויף ווינש אומזיסט צוגעשיקט.

געזעללשאפט „כרמל“, ווארשא

פערקויף פון נאטירליכען וויין און קאניאק

וועלכע ווערען אויסגעארבעט אין בארון ראטהשילד'ס

וויינקעלערען אין די יודישע קאלאניעס אין ארץ ישראל.

גאָלד־מעדאל פאריז 1900

אבטהיילונג פיר ויד־רוסלאַנד אין אדעסא.

די מארקע איז בעשטעטיגט
פון דער רוסישער רעגירונג.

ע ר ע פ נ ע ט

מיט דעם גרעסטען קאמפארט און היגיעניש איינגעריכטעט

איין נייע זאלל פיר התונות און בעלער

אונטערן נאמען „NOWA HARMONIA“

אין ווארשא גרזיבאווסקא Nr. 11 טעלעפאָן Nr. 1443

אלס אמת'ע פאכלייטע אין דיזער בראנזשע, נאָך לאנגיאָהריגען פראַקטיק ביי דער פיהרונג פון איין זאָלבער זאלל אויף דלונא שטר. Nr. 12 טעלעפאָן Nr. 1374 קענען מיר זיך דרייסט דעם געעהרטען פובליקום עמפּפעהלען אַז די סעודות און בעללער וועלכע ווערדען אין אונזערעם נייעם לאָקאל געמאכט וועלען ענטשפּרעכען דען העכסטען וואונשען און דעם גוסט דעם געעהרטען פובליקום. ווי ביז אהער זאָ אויך פון נון ווייטער נעמען וויר אָן בעשטעלונגען היזיגע און פון דער פראָווינץ. וויר עמפפעהלען זיך דער ריקזיכט דעם געעהרטען פובליקומים און פערבלייבען אבטינגספאלל

BRACIA IGALSOHN.

א נ מ ע ר ק ו נ ג. קיינע קאנדיטארייען בעזיצען וויר ניט, וויר נעמען אָן בעשטעלונגען נור אויף דעם ארט מינדליך, ברי ליך אדער אויך פער טעלעפאן „Nowa Harmonia“ נומר 1443 אדער Nouveaute נומר 1374.

פ ו ל ו ו ע ר Aragac (אראַגאַק).

אויס קאַווקאזער געוויקסען, איין מיטעל צו פערטילגען פליגען, מאללען, קאראלוחעס, פליי און אנדערע ווערם.

פערקויף אין אַלען אַפּאטהעק־מאגאַזינען. פרייז 60 30 און 15 ק.

ווייל עס גיבט פילע געפעלשטע און נאָכגעמאַכטע, דאריבער זאל מען מערקען אויף דער עטיקעטע מיט איין בארג פון 2 שפּיצען די אויפשריפטען: „די עטיקעטע איז בעשטעטיגט דורך דעם דעפארטאמענט פיר האנדעל און אינדוסטריע“

אויסשליסליכער פערקויף אויף פראווינץ פוילען אין דער אקציען־געזעלשאפט פיר חעמישע און אפאָטהעקער אויטארבייטונגען פון

הײנריך וועלט, ווארשא, פרזעיאזד 5, אייגענעם הויז. טעלעפאָן נו' 1059.

שפיגעל־פאבריק

ל. אידעלזאק, ווארשא

ר י מ א ר ס ק א נו' 10

עמפפעהלט זיין גראססעם לאַגער פאָן פערשיעדענע ש פ י ג ע ל,

ש פ י ג ע ל ג ל אַ ס, ט ר ע מ א ש פ י ג ע ל אז"וו.

— פערקויף ענגרא עט דעטאיל. —

Оптическій и хирургическій складъ

И. ПИКЪ

Налевки 35, въ Варшавѣ.

עמפפעהלט צו פאבריקס פרייזען ברוכבענדער עלעקטרא־גאלוואנישע וועלכע היילען גרינדליך דעם שווערסטען ברוך, לייבבענדער, בויכבענדער פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר געשוואלענע פיס, ברילען מיט ווענעציאנישע גלעזער וועלכע די אייגענשאפט בעזיצען די אויגען צו שטערקען, אויך פערשיעדענע כירורגישע און אפטישע געגענשטענדע פיר קראנקע, ברוכבענדער ווערדען צוגעפאסט דורך איינען ספעציאליסטען.

ספעציעל גראווירר און התימות
גוט און ביליג פערפערטיגע

М. А. СЛОБОДСКІЙ

Варшава, Гусья 5.

איך שיק אייך פר. פאסטנאכנאהמע.

מ. א. טאגער, פעטערבורג.

נעהמט אויף אויפטרעגע צו קויפען און פערקויפען פערשיעדענע וואַרען און אויך פרישע פרוכטען.

אדרעס:

М. О. Тагеръ С. Петербургъ, Коломенская 23.

נייעס פאר לעהרערס,
עלטערן און מלמדים!

עס איז ערשיענען א נייער בוך:

שלאגט ניט קיין קינדער! אדער

ווי זאל מען קינדער ערציהען.

פרייז 10 ק מיט פארטאָ 12 ק'.

מוכרי־ספרים ראבאט. צו בעקומען ביי:

И. Эпштейнъ, Бѣлостокъ

Зеленая ул. д. Воля

אין ביי חברת אחיאסף ווארשא

Издательство Ахіасафъ, Варшава

אונענטבעהרליך פיר יעדעס יודישעהויז!

איזט דאָס נייערשיענענע בוך:

ב י ת י ש ר א ל

מאראלשריפטען פיר דאס יודישע הויז

יעדער פאמיליענפאטער, יעדע מוטער די איהר הויז נאך יודישער מאראל פיהרען; וואָלען און איהרע קינדער אים גייסטע רער וואהרען יודישען זיטענלעהרע ערציהען מעכטען, זאָלטען אונבעדינגט דיזע העכסטע ווערטפאָלע שריפט לעזען.

די אויספיהרליכע פאפולערע בעהאנדלונג אין לייכטער אנגענעהמער יודיש־דייטשער שפּראכע דער וויכטיגסטען פראגען ווי: זיטליכקייט, ליעבע, וואָהלטהעטיגקייט, הויזפריעדען, פרויענפראגע און פיעלע אנדערע, מאכט דיזעס מערקווירדיגע, אין אונזער ליטעראטור איינציג דאשטעהענדע בוך, פיר די ווייטעסטען קרייזע דעם יודישען פובליקום אונענטבעהרליך און צוגענגליך, און זאָלטע עס אין קיינעם איגטעליגענטען יודישען הויזע פעהלען.

פרייז 70 קאפ' מיט פאָרטאָ. פער נאכנאהמע 80 קאפ'.

Л. И. Гиршовичу, Варшава, Новолипки 27.

ניי ערעפענטעס

האטעל „РОССІЯ“ ווארשא

נאוואליפקי נו' 8

עלעגאנטע צימער פון 60 קאפ. און טייערער. באדעצימער, טעלעפאָן, כשר'ה קיכע, קאנדיטעריי.

וואונדערליך ביליג! א זעלטענער צופאל!

עהדער אָנצוקלאפען אויפ'ן טהיר א וויזיט קארטן איז גלייכער צו בעשטעלען פיר זיך פאר א גאנץ ביליגע פרייז א נעגראווירטע מעשענע בלעטעל, מיט נאָמען און פאמיליע, פיין געארבעט, און בעדעקט מיט שווארצע עמאליע — די גרייס 17 סאנטים. × 6 סאנט. קאָסט איבעראל 3 רו"כ און ביי מיר 1·15 מיט צושטעלען צו הויזע. די פרייזען פון מיינע קאָאוטשוק־סטעמפלען זענען אויסער קאָנקורענץ: ניקלירטעס שרייב גיצייג מיט א קאָאוטשוק סטעמפעל מיט'ן נאָמען און פאמיליע, סטעמפעל איף ליאק מיט 2 בוכשטאבען, פעדער, בליישטיפט 75 ק. מיט פאָרטאָ, אהן פארטאָ 40 ק., די וואס בעשטעלען 5 שטיק מיט איין מאל צאָלען מעהר נישט צו 50 קאפ. מיט פאָרטא. בעשטעלונגען, געגען האנד־געלד פר. נאכנאמע.

אדרעס: ווארשא רימאַרסקאַ 3, וועליקסאהן. — אגענטען ווערדען געזוכט!